

USAID
จากประชาชนชาวอเมริกัน

adpc

คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว สำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย

Manual for Inclusive Safe Site Selection and
Flood Shelter Management in Thailand

โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย
(Program for Reduction of Vulnerability to Floods in Thailand)

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย
Asian Disaster Preparedness Center (ADPC)

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นโดยอิสระภายใต้โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย (Program for Reduction of Vulnerability to Floods in Thailand) ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (Asian Disaster Preparedness Center : ADPC) สนับสนุนโดยสำนักงานความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติในต่างประเทศขององค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (U.S. Agency for International Development's Office of U.S. Foreign Disaster Assistance : USAID/OFDA) ความคิดเห็นที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้มีจำเป็นต้องสะท้อนความคิดเห็นของสำนักงานความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติในต่างประเทศขององค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด

ผู้เขียน

ดร.ปาริฉัตร ครองจันทร์ และนางสาววิวิฐา วรรณทอง

จัดรูปเล่ม

นายไรวินทร์ นิธิประภาณานันท์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN : BN-60-141316

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2560

จำนวน 400 เล่ม

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

ชั้น 24 อาคาร SM Tower แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

www.adpc.net

พิมพ์ที่ Themma Group Co.,Ltd.

คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว สำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย

Manual for Inclusive Safe Site Selection and
Flood Shelter Management in Thailand

สารบัญ

คำนำ.....	1
ส่วนที่ 1 : การเลือกพื้นที่ปลอดภัย (Safe Site Selection)	5
1.1 ลักษณะทั่วไปในการเลือกพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเหตุอุทกภัย	7
1.1.1 สถานที่ในชุมชนที่อาจจะใช้เป็นศูนย์อพยพหรือศูนย์พักพิงชั่วคราว	8
1.2 การพิจารณาเลือกพื้นที่ปลอดภัย	9
1.2.1 การพิจารณาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	9
1.2.2 การจัดพื้นที่ใช้สอยในศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	11
1.2.3 การจัดสาธารณูปโภค	13
1.3 กระบวนการเลือกพื้นที่ปลอดภัยที่จะใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในกรณีอุทกภัย.....	14
ส่วนที่ 2 : การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว (Shelter Management).....	27
2.1 คณะกรรมการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	30
2.2 หน้าที่โดยทั่วไปของคณะกรรมการดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว	32
2.3 การวางแผนจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์เครื่องใช้.....	32
2.3.1 การเตรียมการใช้พื้นที่.....	33
2.3.2 การจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งของจำเป็นสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว	35
2.3.3 การจัดเตรียมแผนผังสถานที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน	36
2.3.4 การจัดเตรียมบัตรประจำตัวผู้ประสบภัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	37
2.3.5 การดูแลผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง	37
2.4 กระบวนการรับผู้ประสบภัยเข้าศูนย์พักพิงชั่วคราว	40
2.5 ระเบียบปฏิบัติในการใช้ศูนย์พักพิงชั่วคราว	41
2.6 การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	43
ส่วนที่ 3 : แนวทางจัดการดูแลและคุ้มครองดูแลกลุ่มเปราะบางในศูนย์พักพิงชั่วคราว	49
3.1 การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม.....	51
3.2 แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกคนพิการและผู้สูงอายุ.....	55
3.3 การคุ้มครองเด็กในภาวะภัยพิบัติ.....	60

ภาคผนวก	67
ภาคผนวก 1 รายการตรวจสอบ 1: การประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชนเพื่อจัดหาพื้นที่ปลอดภัย.....	68
ภาคผนวก 2 รายการตรวจสอบ 2: การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัย	72
ภาคผนวก 3 รายการตรวจสอบ 3: การจัดเตรียมพื้นที่ในอาคารศูนย์พักพิงชั่วคราว	75
ภาคผนวก 4 รายการตรวจสอบ 4: การจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้	77
ภาคผนวก 5 รายการตรวจสอบ 5: ในกรณีเลือกพักอาศัยอยู่ในบ้านระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย	78
ภาคผนวก 6 รายการตรวจสอบ 6: รายการตรวจสอบภารกิจจำเป็นก่อนการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว	79
ภาคผนวก 7 แบบลงทะเบียนผู้ประสบภัยรายบุคคล	80
ตัวอย่างการกรอกแบบลงทะเบียนผู้ประสบภัยรายบุคคล	81
ภาคผนวก 8 รายการลงทะเบียนเป็นครอบครัว	82
ภาคผนวก 9 แบบบันทึกผู้ประสบภัยรายวัน	83
ภาคผนวก 10 ตัวอย่างแบบรายงานประจำวันเพื่อการประสานงานและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	84
เอกสารอ้างอิง.....	86

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 สถานที่ประเภทต่างๆ ที่ชุมชนอาจเลือกเป็นพื้นที่ปลอดภัย.....	8
ตารางที่ 2 ข้อพิจารณาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	9
ตารางที่ 3 การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว	12

สารบัญกล่องข้อความ

กล่องข้อความที่ 1 กรณีศึกษา ปัญหาจากการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารศูนย์พักพิง	22
กล่องข้อความที่ 2 แลกเปลี่ยนศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต	24
กล่องข้อความที่ 3 กรณีศึกษาการเลือกพื้นที่และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวระดับชุมชน	44
กล่องข้อความที่ 4 กรณีศึกษาเรื่องการจัดศูนย์อพยพสำหรับผู้ประสบอุทกภัย	62

คำนำ

เมื่อเกิดเหตุอุทกภัยร้ายแรง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำบ้าน ผู้นำชุมชน มักจะมีความจำเป็นในการหาสถานที่พักพิงชั่วคราวให้แก่ประชาชนที่ประสบผลกระทบจากเหตุอุทกภัย บางครอบครัวอาจจะเลือกที่จะพักอยู่ในบ้านของตัวเอง ในขณะที่หลายครอบครัวต้องตัดสินใจอพยพออกจากบ้านที่อยู่อาศัยไปพำนักยังศูนย์พักพิงชั่วคราวจนกว่าสภาวะอุทกภัยจะบรรเทาลง

ศูนย์พักพิงชั่วคราวนี้อาจจะเป็นสถานที่ที่กำหนดไว้แล้วในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เช่น โรงเรียน วัด สำนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศาลาประชาคม หรืออาคารที่กว้างพอที่จะรองรับประชาชนจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นแหล่งพักอาศัย สถานที่ประกอบอาหาร จุดปฐมพยาบาล และสถานที่ประกอบกิจกรรมประจำวัน ยังเป็นพื้นที่รวบรวมสิ่งของบรรเทาทุกข์และเสบียงอาหารที่ได้รับจากภาคส่วนต่างๆ และกระจายไปยังประชาชนที่ไม่อพยพออกจากบ้านเรือนด้วย ดังนั้น การเลือกสถานที่ที่ใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในเหตุอุทกภัยเพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวกสบายและเท่าเทียมถือเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาในการเลือกสถานที่ รวมทั้งการสร้างเสริม ปรับปรุงซ่อมแซมส่วนประกอบของสถานที่ปลอดภัยที่เลือกเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน สร้างความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้วยความสำคัญของการคัดเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวระดับชุมชนดังกล่าว **โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย (Program for Reduction of Vulnerability to Floods in Thailand) ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (Asian Disaster Preparedness Center : ADPC) และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** จึงได้พัฒนาคู่มือฉบับนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำเนื้อหาความรู้และแนวทางการคัดเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการที่พักพิงชั่วคราวในระดับชุมชนไปประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในชุมชน ข้อมูลที่นำมาจัดทำคู่มือได้พัฒนาจากแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวตามมาตรฐานสากลและยังนำแนวคิดและแนวทางการปฏิบัติในชุมชนที่โครงการได้ดำเนินโครงการอยู่มาประยุกต์ให้ผสมผสาน เพื่อให้คู่มือฉบับนี้ตรงกับบริบทของประเทศไทย และเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติในระดับชุมชนได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานสากล และส่งเสริมความตระหนักในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติและปกป้องกลุ่มเปราะบางในเหตุอุทกภัย เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเนื้อหาในคู่มือนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก เป็นเรื่องของการเลือกพื้นที่ปลอดภัย ข้อพิจารณาในการเลือกพื้นที่ และกระบวนการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ ส่วนที่สอง เป็นเรื่องการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ประกอบด้วย คณะทำงานและขั้นตอนในการเตรียมสถานที่ การใช้สถานที่และการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว ส่วนที่สาม เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการดูแลและคุ้มครองให้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักในการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล และส่วนที่สี่ เป็นการรวบรวมเครื่องมือทั้งหมดในภาคผนวกเพื่อให้คณะทำงานสามารถนำไปประกอบใช้กับสถานการณ์จริงได้

เนื้อหาของคู่มือนี้ประกอบด้วยคำอธิบาย ความหมาย หลักเกณฑ์ และภาพประกอบจากประสบการณ์การรับมือภัยพิบัติในต่างประเทศและพฤติกรรมของประชาชนผู้ประสบภัยในประเทศไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทของการเผชิญสถานการณ์อุทกภัยในระดับต่างๆ นอกจากนี้ยังมีรายการตรวจสอบ (checklist) ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือช่วยในกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติระดับชุมชน คณะกรรมการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และประชาชนในชุมชน

โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ขอขอบคุณคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการลดความเสี่ยงภัยที่ร่วมพัฒนาคู่มือฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับเหตุอุทกภัยระดับชุมชนเล่มนี้ จะสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการคัดเลือกพื้นที่และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวที่คำนึงถึงความเท่าเทียม เข้าถึงได้ของคนทุกกลุ่ม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ได้ในอนาคต

โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย
ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย 2560

คำจำกัดความ

- **พื้นที่ปลอดภัย (Safe Site)** ในความหมายของการจัดการภัยพิบัติ หมายถึง ศูนย์อพยพ หรือศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน ซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ประสบภัยที่ต้องอพยพย้ายออกจากที่พักอาศัยเดิม อันเนื่องมาจากผลกระทบจากอุทกภัยและสาธารณภัยประเภทอื่นๆ และอาศัยพักพิงชั่วคราวจนกว่าสถานการณ์ภัยพิบัติจะยุติและเดินทางกลับที่ตั้งเดิมด้วยความเรียบร้อย
- **การเลือกพื้นที่ปลอดภัย (Safe Site Selection)** หมายถึง การกำหนดสถานที่ที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมต่อการบริหารจัดการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย
- **ศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน (Temporary Community Shelter)** หมายถึง สถานที่ที่มีสาธารณูปโภคที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อนที่จะกลับสู่บ้านเรือนเมื่อสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติ อาจจะใช้เวลาเป็นวันหรือสัปดาห์
- **การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว (Shelter Management)** เป็นการจัดระเบียบศูนย์พักพิงชั่วคราวทั้งทางกายภาพและทางสังคมให้ตรงกับความต้องการของผู้อพยพโดยสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ ยารักษาโรค และที่พักพิง เป็นการลดความเดือดร้อนจากผลกระทบของอุทกภัย ป้องกันปัญหาจากการอยู่ร่วมกันท่ามกลางข้อจำกัดของทรัพยากร เพื่อให้เกิดความปลอดภัยอย่างทั่วถึงและเพื่อป้องกันอันตรายให้ผู้ประสบภัยและเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว
- **ศูนย์อพยพ (Evacuation Center)** หมายถึง สถานที่ที่มีการเตรียมพร้อมตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับผู้ประสบภัยพิบัติและผู้ลี้ภัยจากเหตุการณ์รุนแรงที่ทำให้ต้องออกจากบ้านพักอาศัยหรือถิ่นฐาน ซึ่งใช้เวลาการอยู่อาศัยนานกว่าศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นเวลาหลายเดือนหรือหลายปี เพื่อรอการกลับสู่ถิ่นฐาน บ้านเรือน หรือรอซ่อมสร้างบ้านใหม่

ส่วนที่ 1

การเลือกพื้นที่ปลอดภัย

[Safe Site Selection]

ส่วนที่ 1 : การเลือกพื้นที่ปลอดภัย (Safe Site Selection)

1.1 ลักษณะทั่วไปในการเลือกพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเหตุอุทกภัย

- สถานที่ปลอดภัยสำหรับเหตุอุทกภัยนั้นพิจารณาจากการเลือกพื้นที่ที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยซ้ำ หรือ ไม่มีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากภัยอื่นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในสภาวะอากาศช่วงนั้น เช่น จากพายุหรือลมกระโชกแรง ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก การเลือกพื้นที่ปลอดภัยสามารถอ้างอิงได้จากแผนที่เสี่ยงภัยที่ชุมชนได้จัดทำขึ้น ในกระบวนการวางแผนป้องกันภัยพิบัติในชุมชน
- เป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ หมายถึง ความสะดวกในการเดินทางและการติดต่อจากภายนอกไปยังพื้นที่ที่เลือกให้เป็น ศูนย์พักพิงชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางด้วยยานพาหนะใดๆ เช่น รถยนต์ รถพยาบาล รถกู้ชีพหรือ เรือประเภทต่างๆ และยังรวมถึงความสะดวกในการใช้สถานที่ โดยปราศจากอุปสรรคและคำนึงถึงความสะดวกของทุกคน เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนตาบอด คนพิการและผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็น คนพิการและผู้สูงอายุที่ใช้ไม้เท้า
- มีทางลาดสำหรับรถเข็นจากพื้นที่ถึงตัวอาคารสถานที่ ประตุมิขนาดที่กว้างพอสำหรับรถเข็น มีรavnนำทางเดิน หรือเป็นราวจับสำหรับทางเดินขึ้นบันได และมีห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับคนพิการหรือผู้สูงอายุ หากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงสถานที่ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ หรือ สร้างขึ้นใหม่
- ควรเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ประปา ไฟฟ้า การคมนาคม เพื่อเอื้อต่อความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน และไม่ห่างไกลจากสถานที่ให้บริการของรัฐ เช่น โรงพยาบาล สำนักงาน การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือต่างๆ
- เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดระเบียบในด้านต่างๆ เช่น การจัดพื้นที่นอนพักผ่อน พื้นที่ประกอบอาหาร การระบายอากาศ การทำความสะอาด การกำจัดขยะและน้ำเสีย สถานที่ซักล้าง ห้องน้ำ ห้องส้วม เพื่อสุขอนามัยที่ดี ป้องกันโรคติดต่อ เช่น มาลาเรีย ท้องร่วง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงการบริหารพื้นที่สำหรับจัดเก็บ และกระจายสิ่งของบรรเทาทุกข์และของบริจาค พื้นที่สำหรับการปฐมพยาบาล และพื้นที่ประสานงาน
- มีการคุ้มครองปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยและอันตรายในทุกรูปแบบ ซึ่งการจัดการด้านต่างๆ นี้ต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม สิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบจากเพศสภาพ หรือสภาพความพิการ และความสูงอายุ

1.1.1 สถานที่ในชุมชนที่อาจจะใช้เป็นศูนย์อพยพ หรือศูนย์พักพิงชั่วคราว

ในแต่ละหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ ย่อมมีพื้นที่สาธารณะที่สามารถรองรับการอพยพชั่วคราวของประชาชนได้ ซึ่งการใช้งานต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการพักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับด้วย ซึ่งการเลือกใช้สถานที่เหล่านี้ ต้องคำนึงถึงการจัดการพื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ควรใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทั่วไป สถานที่ที่คนในชุมชนอาจใช้เป็นสถานที่ปลอดภัยและศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่ โรงเรียน วัด สุเหร่า สำนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการเลือกสถานที่แต่ละประเภทย่อมมีข้อดีและข้อจำกัดต่างกันไป ดังตัวอย่างในตารางที่ 1 ซึ่งผู้ทำหน้าที่เลือกพื้นที่ปลอดภัยต้องพิจารณาเพื่อประกอบการตัดสินใจ

ตารางที่ 1 สถานที่ประเภทต่างๆที่ชุมชนอาจเลือกเป็นพื้นที่ปลอดภัย

สถานที่	ข้อดี	ข้อจำกัด
โรงเรียน	- ใกล้พื้นที่ชุมชน - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟ ห้องน้ำ โรงครัว - มีคณะกรรมการโรงเรียน - บางโรงเรียนมีแผนป้องกันอุทกภัยในโรงเรียนแล้ว	- การพักอาศัยอาจจะรบกวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในกรณีที่ใช้เป็นที่พักพิงและเป็นที่พักพิงชั่วคราวในเวลาเดียวกัน - สภาพห้องเรียนอาจจะไม่มีความเป็นส่วนตัว
สำนักงาน อบต./เทศบาล	- เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน และมีหน่วยงานความปลอดภัย - มีระบบสื่อสาร - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟ ห้องน้ำ	- พื้นที่อาจจะไม่กว้างขวางพอสำหรับการรับผู้ประสบภัยหลายครอบครัว - ยากต่อการจัดพื้นที่เป็นส่วนตัว - การจัดพื้นที่พักพิงอาจจะรบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่
ศาสนสถาน เช่น วัด มัสยิด หรือโบสถ์	- ใกล้พื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับประชาชน - มีขนาดพื้นที่หลากหลาย สามารถรับได้หลายครอบครัว - มีคณะกรรมการบริหารจัดการของสถานที่อยู่แล้ว	- ข้อบัญญัติทางศาสนาอาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความขัดแย้งในการให้สถานที่พักพิงแก่ผู้หญิง และคนพิการ - อาจจะเลือกผู้เข้าพักที่เป็นคนนับถือศาสนาเดียวกัน - ผู้เข้าพักพิงต่างศาสนาอาจไม่สะดวกใจในการใช้พื้นที่
ศาลาประชาคม	- เป็นศูนย์กลางชุมชน - หลายแห่งมีระบบสื่อสาร - มีรูปแบบและขนาดพื้นที่ที่หลากหลาย บางแห่งเป็นอาคาร บางแห่งเป็นพื้นที่โล่ง - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟ ห้องน้ำ - มีคณะกรรมการหมู่บ้านดูแล	- อาจจะไม่เหมาะแก่การอยู่อาศัยในระยะยาว - ยากต่อการจัดพื้นที่เป็นส่วนตัว

1.2 การพิจารณาเลือกพื้นที่ปลอดภัย

พื้นที่ปลอดภัยในชุมชนอาจจะมีให้เลือกไม่มากนัก และอาจจะมีสิ่งจำเป็นหรือองค์ประกอบของพื้นที่ที่ไม่สมบูรณ์แบบบางสถานที่ที่ดูเหมาะสมอาจจะเป็นพื้นที่ของเอกชน พื้นที่เชิงพาณิชย์ พื้นที่เศรษฐกิจ การเลือกพื้นที่ปลอดภัยจึงต้องคำนึงถึงสภาพการใช้งาน และผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย

1.2.1 การพิจารณาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2 ข้อพิจารณาด้านผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อพิจารณา	เหตุผลและแนวทางแก้ปัญหา
ในการเลือกพื้นที่ปลอดภัย ได้มีการปรึกษาหารือชุมชนใกล้เคียง หรือชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ปลอดภัยนั้นหรือไม่	ชุมชนใกล้เคียงหรือชุมชนเจ้าของสถานที่ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ปลอดภัย รวมถึงการปรึกษาหารือเพื่อเป็นการลดหรือเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งนี้อาจจะเกิดจากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่โดยกลุ่มผู้อพยพก็ได้
ประชาชนในพื้นที่และประชาชนที่อาจจะอพยพมาอยู่มีการทำมาหากินหรือการนับถือศาสนาเหมือนกันหรือไม่	หากผู้อพยพต้องอยู่รวมกันในสถานที่พักพิงชั่วคราวเป็นเวลานาน หรืออยู่ร่วมกับชุมชนดั้งเดิมที่มีพื้นเพต่างกันแล้ว ความแตกต่างทางด้านอาชีพ ศาสนา และสังคมมีผลต่อทัศนคติและมุมมองในด้านการใช้ทรัพยากรและการดำรงชีวิต ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งได้
พื้นที่ที่เลือกนั้น เป็นพื้นที่อ่อนไหวในด้านนิเวศวิทยาหรือไม่	พื้นที่อ่อนไหวในด้านนิเวศวิทยา ได้แก่ พื้นที่ลุ่มน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง พื้นที่ชายฝั่งทะเล ป่าโกงกาง พื้นที่อนุรักษ์ หรือพื้นที่ที่มีสัตว์และพรรณพืชใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งควรหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่เหล่านี้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว ที่อาจจะสร้างผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แต่หากจำเป็นจริงๆ ต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านนิเวศวิทยาในการเตรียมและใช้สถานที่
พื้นที่ที่เลือกนั้น เป็นพื้นที่อ่อนไหวในด้านวัฒนธรรมหรือไม่	พื้นที่ทางวัฒนธรรม ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่โบราณสถาน เป็นต้น ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านวัฒนธรรม เพื่อป้องกันการรุกรานและอาจนำมาซึ่งความเสียหายของพื้นที่นั้นได้ หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ ควรปรึกษาความเหมาะสมกับเจ้าของพื้นที่ ผู้มีอำนาจ หรือผู้นำทางศาสนา และวัฒนธรรม

ข้อพิจารณา	เหตุผลและแนวทางแก้ปัญหา
พื้นที่ที่เลือกนั้น เป็นพื้นที่ที่เคยใช้ในการอุตสาหกรรม หรือเป็นที่ทิ้งขยะ อุตสาหกรรม เป็นบ่อขยะเก่า หรือเป็นพื้นที่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่	พื้นที่อุตสาหกรรม เหมือนเก่า บ่อขยะเก่ามักมีสารพิษตกค้าง อาจจะปนเปื้อนต่อผู้ประสพภัย อาจยังมีสารเคมีปนเปื้อน สารเคมีรั่วไหล ปะปนมากับน้ำท่วม และอาจจะมีอากาศเป็นพิษ มลภาวะทางกลิ่น เสียงต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของประชาชนผู้ประสพภัย
พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น เป็นพื้นที่เสี่ยง น้ำท่วมหรือมีโอกาสที่จะเกิดน้ำท่วมซ้ำหรือไม่	น้ำท่วมอาจมาจากปริมาณน้ำในแม่น้ำลำคลอง เขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำ ฝนตกหนัก หรือมีระบบระบายน้ำที่ไม่ดี พื้นที่ที่ใช้เป็นสถานที่ปลอดภัย ควรมีความลาดเอียงเล็กน้อยเพื่อการระบายน้ำ หากมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมซ้ำ ควรมีการยกพื้นที่สูงทางระบายน้ำรอบอาคารหรือใต้อาคารและควรมีระบบเฝ้าระวังน้ำท่วม
พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อดินโคลนถล่มและดินทรุดตัวหรือไม่	พื้นที่ที่มีความลาดชันมากมักจะมีแนวโน้มในการเกิดดินโคลนถล่ม โดยเฉพาะในช่วงมรสุม พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น ไม่ควรเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อดินโคลนถล่ม หรือที่ที่มีการพังทลายของดินได้โดยง่าย หากจำเป็นต้องเลือกใช้ ควรเตรียมปลูกพืชปกคลุมพื้นดินเตรียมสร้างแนวกำแพงป้องกัน และไม่สร้างอาคารชั่วคราวบริเวณลาดชัน
พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น มีน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคเพียงพอสำหรับการพักพิงชั่วคราวหรือไม่	น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอาจจะเป็นน้ำประปา น้ำบ่อ น้ำที่ต่อท่อมาจากแหล่งน้ำ โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยคนละ 15 ลิตรต่อวัน ตลอดจนการใช้งานศูนย์พักพิง
พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น อยู่ใกล้สถานีนานาชาติ โรงพยาบาลและโรงเรียนอย่างน้อย 1 กิโลเมตรหรือไม่	ผู้ประสพภัยที่มาพักพิงในศูนย์พักพิงชั่วคราวอาจจะจำเป็นต้องเดินทางไปรับการรักษาพยาบาล นักเรียนอาจจะจำเป็นต้องไปโรงเรียน สถานที่เหล่านี้มีความจำเป็นและไม่ควรอยู่ไกลเพราะจะสร้างความยากลำบากในการเดินทางระหว่างเกิดเหตุทุกภัย
พื้นที่ปลอดภัยที่เลือกนั้น อยู่ใกล้ถนนหลวง หรือถนนที่มีการจราจรคับคั่งหรือไม่	พื้นที่ปลอดภัยควรอยู่ห่างจากถนนอย่างน้อย 50 เมตร เพื่อลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุจราจร ไม่ควรตั้งพื้นที่พักพิงบนถนน โดยเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ถนนหลวงในพื้นที่ประเทศไทยมักเป็นที่สูง ทำให้ชุมชนในหลายพื้นที่ใช้ถนนหลวงเป็นที่จอดรถ เลี้ยงสัตว์ ประกอบอาหาร และ พักค้างคืน ดังนั้น หากจำเป็นต้องใช้ถนนเป็นที่พักพิงชั่วคราว จะต้องพิจารณาเรื่องการรักษาความปลอดภัยอย่างรอบคอบ มีการติดป้าย และสัญญาณเตือน

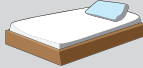
ข้อพิจารณา	เหตุผลและแนวทางแก้ปัญหา
การเลือกใช้พื้นที่ใดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวหรือเป็นพื้นที่ที่ใช้ในยามฉุกเฉินนั้นมีการตกลงกันกับเจ้าของพื้นที่อย่างชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่	ข้อตกลงในการใช้พื้นที่นั้นควรจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นบันทึกข้อตกลงโดยระบุ (1) เจ้าของพื้นที่ (2) เงื่อนไขการใช้พื้นที่ (3) ผู้รับผิดชอบในการดูแลบริหารจัดการพื้นที่ และ (4) แหล่งที่มาของงบประมาณในการบริหารจัดการพื้นที่ และค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้น

1.2.2 การจัดพื้นที่ใช้สอยในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ความต้องการพื้นที่ใช้สอยของแต่ละศูนย์พักพิงแตกต่างกันตามลักษณะของสังคมและระยะเวลาที่พำนักอยู่ในศูนย์นั้นๆ หากพิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ กล่าวคืออย่างน้อยที่สุดศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องมีพื้นที่ต่อไปนี้

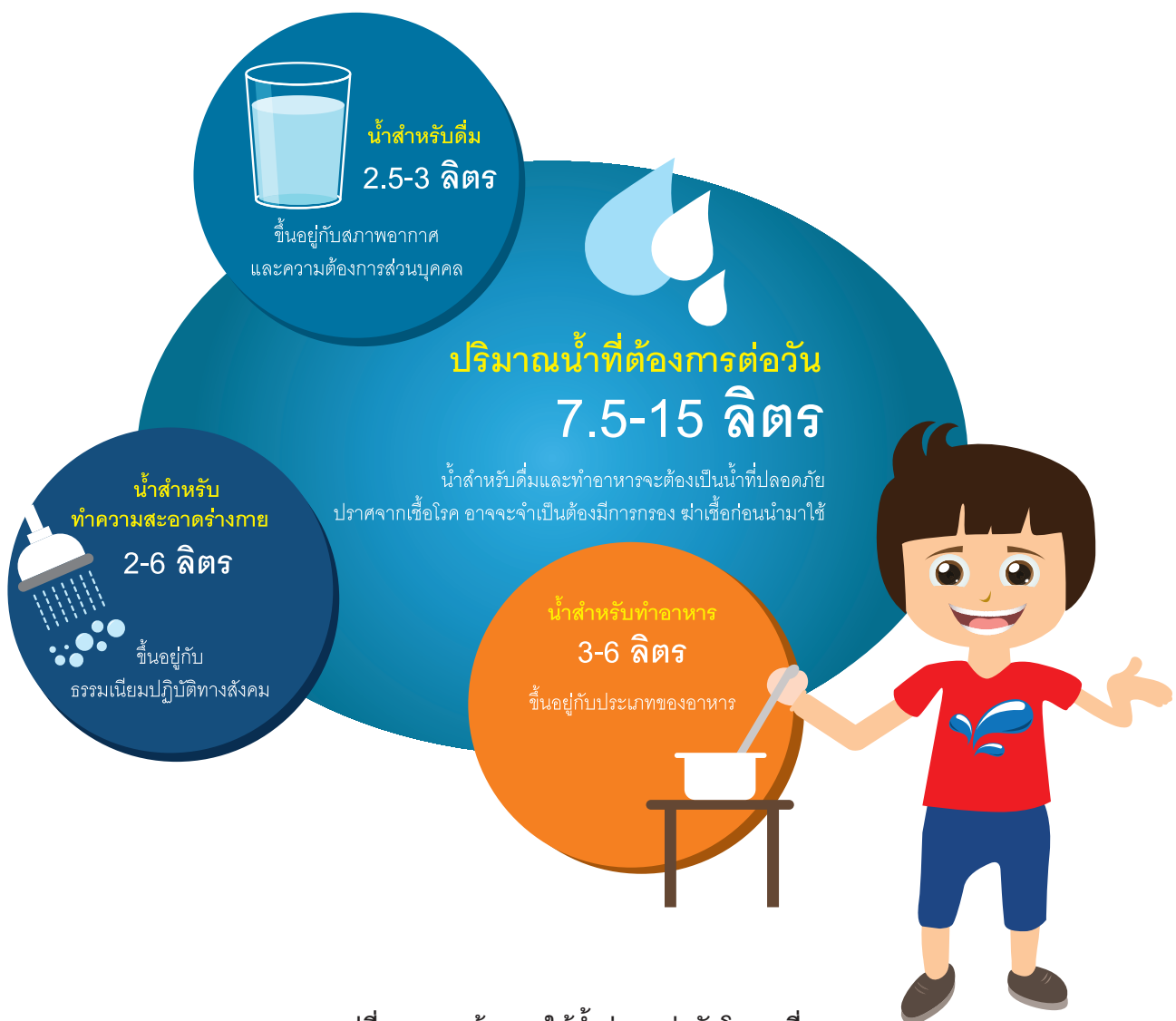
1. พื้นที่สำหรับการทำงานหรือประสานงานของคณะกรรมการศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต้องจัดให้เป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์การทำงานและต้องมีระบบความปลอดภัย
2. พื้นที่สำหรับปฐมพยาบาล ควรจะต้องมีการกันห้องหรือมีฉากกันสำหรับเวลาทำการรักษาพยาบาล ผู้บาดเจ็บหรือเจ็บป่วย
3. พื้นที่ส่วนตัวสำหรับนอนพักผ่อน ในกรณีที่ผู้อพยพไม่ได้มาเป็นครอบครัว ควรแยกพื้นที่ส่วนตัวระหว่างชายและหญิง หากมีแนวโน้มว่าจะต้องใช้ศูนย์พักพิงเกินกว่า 3 วัน ต้องพิจารณาพื้นที่สำหรับซักล้าง ตากผ้า ประกอบอาหาร ทั้งสิ่งปฏิญูลของเสียด้วย
4. พื้นที่ที่เป็นสัดส่วนสำหรับการดูแลผู้อพยพที่มีความต้องการเป็นพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ หรือคนพิการติดเตียง หญิงพิการที่ต้องการความช่วยเหลือในการเปลี่ยนเสื้อผ้า และการดูแลสุขอนามัย เป็นต้น

ตารางที่ 3 การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว

ประเภทของพื้นที่ใช้สอย		ปริมาณ/คน
พื้นที่ใช้อาศัย	พื้นที่ส่วนตัว/ที่นอน	3.5 ตารางเมตรต่อคน (IOM)
	พื้นที่ระหว่างเต็นท์นอน	เว้น 2 เมตร เพื่อเป็นแนวกันไฟ (IOM)
พื้นที่ใช้สอย 	ห้องส้วม (ห่างจากพื้นที่อาศัย 6 เมตร แต่ไม่เกิน 20 เมตร และห่างจากแหล่งน้ำอย่างน้อย 30 เมตร)	1 ห้อง ต่อ ผู้หญิง 20 คน (IOM) 1 ห้องพร้อมโถปัสสาวะต่อผู้ชาย 35 คน
	จุดให้บริการน้ำใช้	1 จุดน้ำประปาต่อผู้ประสบภัยอย่างน้อย 80 คน ขึ้นอยู่กับลักษณะและปริมาณการไหลของน้ำ (IOM)
	พื้นที่ซักล้าง ซักผ้า ตากผ้า	1 จุด ต่อ ผู้ประสบภัยอย่างน้อย 100 คน (IOM)
	พื้นที่ทิ้งขยะ (ห่างจากที่พัก 100 เมตร)	2 จุดต่อผู้ประสบภัย 80 คน (ปก.)
	โรงครัว	1 จุด ตามกำลังการผลิตและจำนวนคน
	พื้นที่ปฐมพยาบาล	ตามความเหมาะสม อย่างน้อย 1 จุด
	พื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่น ห้องละหมาด	1 จุด ตามความเหมาะสม

1.2.3 การจัดสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคในที่นี้หมายถึงน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า และบริการต่างๆ เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย หากพื้นที่ที่เลือกนั้นไม่มีน้ำประปา น้ำบ่อ น้ำดื่ม และน้ำใช้ ก็จำเป็นจะต้องพิจารณาการจัดหาลำเลียงมาให้เพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนด้านการจัดหา การลำเลียง และพื้นที่กักเก็บ ภาชนะกักเก็บ เช่น ขนาดถังบรรจุ รวมทั้งการแบ่งปันการใช้น้ำต่อคนต่อวันอย่างเท่าเทียม สำหรับไฟฟ้าและแสงสว่างนั้น จำเป็นต้องมีเพียงพอต่อความจำเป็น ในบางสถานการณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไฟฟ้าอาจจะตัดไฟฟ้าเพื่อป้องกันเหตุไฟฟ้าลัดวงจร จึงจำเป็นต้องจัดไฟฟ้าสำรอง เช่น เครื่องปั่นไฟและเชื้อเพลิง และหากเป็นไปได้ควรมีระบบป้องกันฟ้าผ่าด้วย

รูปที่ 1: ความต้องการใช้น้ำต่อคนต่อวันโดยเฉลี่ย

ดัดแปลงจาก : Mozambican Red Cross, 2013

1.3 กระบวนการเลือกพื้นที่ปลอดภัยที่จะใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในกรณีอุทกภัย

คณะกรรมการชุมชนเรียกประชุมเพื่อหารือกับตัวแทนภาคส่วนต่างๆ และตัวแทนชุมชนเพื่อประเมินความต้องการ และรวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ผู้ประสบภัย และสถานการณ์อุทกภัยที่จะเผชิญ

ขั้นที่ 1

การระบุพื้นที่ปลอดภัยและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน :

ระบุพื้นที่น้ำท่วมและพื้นที่ปลอดภัยในแต่ละตำบลหรือหมู่บ้าน โดยใช้แผนที่เสี่ยงภัยในชุมชน เพื่อเลือกพื้นที่ปลอดภัยและเส้นทางอพยพ และเตรียมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในการประเมินความต้องการใช้พื้นที่ เช่น จำนวนคนพิการ ผู้สูงอายุที่จะต้องอพยพมายังศูนย์พักพิงชั่วคราว

ขั้นที่ 2

การประเมินสถานที่และสาธารณูปโภค :

เดินทางไปยังสถานที่ที่เลือกและใช้แบบรายการตรวจสอบสถานที่ปลอดภัยเป็นแนวทางในการประเมินอาคารสถานที่และสาธารณูปโภค

ขั้นที่ 3

การนำข้อมูลจากการสำรวจมาประเมินและเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจ :

นำข้อมูลจากการสำรวจมาประเมินหรือเปรียบเทียบในกรณีที่มีทางเลือกหลายแห่ง อาจจะทำตารางเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกพื้นที่ร่วมกับตัวแทนจากชาวบ้าน

ขั้นที่ 1 : การระบุพื้นที่ปลอดภัยและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

ระบุพื้นที่น้ำท่วมและพื้นที่ปลอดภัยของชุมชน โดยใช้แผนที่เสี่ยงภัยชุมชนเพื่อระบุพื้นที่น้ำท่วม พื้นที่ปลอดภัย และเส้นทางอพยพ จากนั้นรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อคำนวณพื้นที่ที่ต้องการใช้ และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก

รูปที่ 2 : ตัวอย่างการทำแผนที่เสี่ยงภัยโดยชุมชน

ที่มา : โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย ADPC (2557)

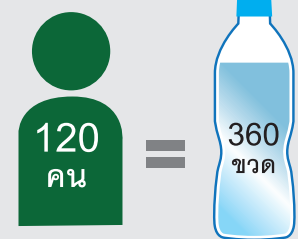
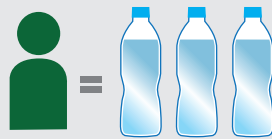
รายการตรวจสอบ 1 การประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชนเพื่อจัดหาพื้นที่ปลอดภัย (ภาคผนวก 1)

คำอธิบาย : ตารางนี้มีไว้เพื่อช่วยในการวางแผนเตรียมตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นการคำนวณและคาดประมาณจำนวนผู้ประสบภัย สิ่งของ พื้นที่ใช้สอยและการจัดสาธารณูปโภค โดยให้กำหนดจำนวนผู้ประสบภัยตามความจำเป็น ต้องอพยพและคำนวณความต้องการต่างๆ จากตารางในหัวข้อ 1.2.2 และ 1.2.3

ตัวอย่าง การคำนวณการใช้น้ำดื่ม

จำนวนผู้ประสบภัยที่คาดว่าจะมาพักพิงที่ศูนย์พักพิงชั่วคราว 120 คน

น้ำสำหรับดื่ม 3 ลิตร ต่อคน

จำนวนน้ำดื่มต่อวันที่ต้องจัดหาสำหรับ 120 คน

คือ $120 \times 3 \text{ ลิตร} = 360 \text{ ลิตรต่อวัน}$ หรือ = น้ำขวดลิตร 360 ขวด

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
ก. ประชาชน			
1	จำนวนประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เสี่ยงอุทกภัยและจำเป็นต้องอพยพ	_____ คน _____ครัวเรือน	
2	เพศ	ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน หญิงมีครรภ์ _____ คน เด็กชาย (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน เด็กหญิง (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน ผู้สูงอายุต้องมีคนดูแล _____ คน ผู้สูงอายุไม่ต้องมีคนดูแล _____ คน	_____ คน

หัวข้อประเมิน	รายละเอียด	ยอดรวม
3	จำนวนคนพิการที่จำเป็นต้องอพยพ _____ คน คนพิการดูแลตัวเองไม่ได้ _____ คน ประเภทความพิการ พิการติดเตียง _____ คน พิการหู _____ คน พิการตา _____ คน พิการทางปัญญา _____ คน พิการอื่นๆ _____ คน	_____ คน
4	จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำการศูนย์พักพิง กรรมการหมู่บ้าน _____ คน อปพร. _____ คน (ถ้ามี) อสม. _____ คน (ถ้ามี) เจ้าหน้าที่ _____ คน (ถ้ามี) อื่นๆ _____ คน (ถ้ามี)	_____ คน
5	จำนวนคนในศูนย์พักพิงตอนกลางวัน ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน เด็ก (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน คนพิการ _____ คน	_____ คน
6	จำนวนคนในศูนย์พักพิงตอนกลางคืน ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน เด็ก (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน คนพิการ _____ คน	_____ คน

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
ข. ความต้องการประจำวัน			
1	น้ำดื่ม น้ำใช้ที่ต้องการ น้ำดื่มต่อวัน x จำนวนคน = ลิตร/วัน น้ำใช้ต่อวัน x จำนวนคน = ลิตร/วัน น้ำสำหรับดื่ม 2.5-3 ลิตร ต่อคนต่อวัน น้ำสำหรับใช้ 2-12 ลิตร ต่อคนต่อวัน	น้ำดื่มต่อคนต่อวัน _____ ลิตร น้ำใช้ต่อคนต่อวัน _____ ลิตร	น้ำดื่ม _____ ลิตร น้ำใช้ _____ ลิตร
2	จำนวนอาหารสำรองต่อวัน	ข้าวสาร _____ กระสอบ ผัก _____ กิโลกรัม เนื้อสัตว์ _____ กิโลกรัม แก๊สหุงต้ม _____ ถัง เตาแก๊ส _____ เต้า ปลากระป๋อง _____ ลัง อาหารสำเร็จรูป _____ ลัง นมสำหรับเด็ก _____ ลัง อื่นๆ _____	
3	จำนวนห้องส้วมที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยกชายหญิง	_____ ห้อง
4	จำนวนห้องอาบน้ำที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยกชายหญิง	_____ ห้อง
5	พื้นที่ซักล้างโดยประมาณ		_____ ตร.ม.
ค. ความต้องการด้านสังคมและวัฒนธรรม			
1	ห้องสวดมนต์		_____ ห้อง
2	ห้องละหมาด		_____ ห้อง
3	ห้องประชุม พื้นที่สันทนาการ		_____ ห้อง

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
ง. ยานพาหนะ			
1	จำนวนยานพาหนะและพื้นที่ รถยนต์ 1 คัน - กว้าง 2.5 ม. ยาว 5 ม. รถจักรยานยนต์ 1 คัน - กว้าง 1 ม. ยาว 2 ม. รถกระบะ 1 คัน - กว้าง 1.8 ม. ยาว 5.5 ม. รถบัส - กว้าง 4 ม. ยาว 12 ม.	รถยนต์ _____ คัน รถกระบะ _____ คัน รถจักรยานยนต์ _____ คัน อื่นๆ _____ คัน	พื้นที่สำหรับที่จอดรถ ประมาณ _____ ตร.ม.
จ. สัตว์เลี้ยง			
1	จำนวนสัตว์เลี้ยง	สุนัข _____ ตัว แมว _____ ตัว	รวม _____ ตัว
2	จำนวนสัตว์ปศุสัตว์	วัว _____ ตัว ควาย _____ ตัว หมู _____ ตัว เป็ด _____ ตัว ไก่ _____ ตัว อื่นๆ _____ ตัว	รวม _____ ตัว พื้นที่สำหรับคอกสัตว์ ประมาณ _____ ตร.ม.
3	อาหารสัตว์และพื้นที่เก็บอาหารสัตว์	อาหารวัว/ควาย ฟาง/หญ้า อาหารหมู อาหารเป็ด อาหารไก่ อื่นๆ	พื้นที่สำหรับเก็บ อาหารสัตว์ ประมาณ _____ ตร.ม.

ขั้นที่ 2 : การประเมินสถานที่และสาธารณูปโภค

คณะกรรมการจัดเตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวเดินทางไปสำรวจพื้นที่ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภค ควรมีผู้ที่มีความชำนาญด้านสิ่งก่อสร้าง เช่น ช่างไม้ ช่างก่อสร้างและวิศวกรร่วมเดินทางไปด้วย เพื่อช่วยประเมินความแข็งแรงและให้คำแนะนำในการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมกับการใช้งาน

รายการตรวจสอบ 2 การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัย (ภาคผนวก 2)

คำอธิบาย - ตารางนี้เป็นรายการตรวจสอบในกรณีที่เลือกอาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
ก.	ทำเลที่ตั้ง			
1	มีถนนที่สามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์และยานพาหนะอื่นๆ รวมทั้งทางเดินเท้า			
2	มีพื้นที่สำหรับจอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน รถบรรทุกขนส่งเสบียงอาหาร			
3	เป็นพื้นที่ที่มีดินแข็ง ฐานรากแข็งแรง ไม่ยุบตัวง่าย			
4	ปลอดภัยจากน้ำท่วม น้ำกัดเซาะ น้ำท่วมจากเขื่อนแตก ดินโคลนถล่ม			
5	ปลอดภัยจากกรณีพายุลมแรงพัดเสาไฟ ต้นไม้หักโค่น			
6	ใกล้โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และจุดบริการต่างๆ			
ข.	โครงสร้าง สิ่งก่อสร้าง อาคาร			
1	มีทางเข้าและออกอย่างน้อย 2 ทาง			
2	มีผนังอาคารอยู่ในสภาพดี ไม่แตกร้าว			
3	มีหน้าต่างแข็งแรง มีกระจกบานเกร็ด บานเลื่อน บานไม้เพื่อป้องกันลมฝน			
4	มีวงกบประตูหน้าต่างที่อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดเสียหาย			
5	มีหลังคา เพดาน ที่ไม่รั่วซึม			
6	ตัวอาคารสถานที่โดยรวมมีความปลอดภัยแข็งแรงดี			
ค.	ระบบสาธารณูปโภค			
1	มีไฟฟ้า หลอดไฟ สายไฟ ระบบตัดไฟ ปลั๊กไฟ และมีกระแสไฟฟ้าเพียงพอ			
2	มีแหล่งไฟฟ้าสำรอง			

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
3	มีจุดจ่ายน้ำประปา ก๊อกน้ำ และมีน้ำไหลเพียงพอ			
4	มีแหล่งน้ำใช้สำรอง เช่น บ่อน้ำ แท็งก์เก็บน้ำ			
5	มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วม เพียงพอ และแยกชาย-หญิง			
6	มีพื้นที่สำหรับตั้งสุขาเคลื่อนที่			
ง.	การใช้พื้นที่อื่นๆ			
1	มีพื้นที่สำหรับพักอาศัยรองรับตามจำนวนความต้องการ บริเวณที่พักมีอากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น มีเพดาน และผนังกันลมกันฝน			
2	มีพื้นที่ทำอาหารและเก็บอาหารที่ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเท			
3	มีสถานที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วนอยู่นอกอาคาร			
4	มีพื้นที่สำหรับซักล้าง			
5	มีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ จักรยานยนต์และยานพาหนะของประชาชน (ตามที่ประเมินไว้)			
6	มีพื้นที่กว้างสำหรับสัตว์เลี้ยง (ตามที่ประเมินไว้)			
จ.	สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและเด็ก			
1	พื้นเรียบ ไม่ขรุขระ ไม่มีกองเศษไม้ เศษขยะ จากทางเข้าศูนย์พักพิง จนถึงประตูอาคาร สามารถทำทางให้รถเข็นประเภทต่างๆ เข้าได้ เช่น รถเข็นคนพิการ รถเข็นผู้สูงอายุ รถเข็นเด็ก รถเข็นอาหาร เสบียง ของบรรเทาทุกข์ หากพื้นไม่เรียบ สามารถนำกระดานมาปูทางได้			
2	มีทางลาดขึ้นอาคาร (สัดส่วนความสูง 1 เมตร ต่อความยาว 12 เมตร) มีราวจับสองข้าง และกว้างอย่างน้อย 1 เมตร เพื่อกันอุบัติเหตุลื่นล้ม			
3	บานประตู (ทางเข้าและประตูห้องน้ำ) ควรกว้างอย่างน้อย 90 ซม. เพื่อให้คนพิการหรือผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นนั่งเข้าประตูได้			
4	ประตูทางเข้าควรทาสีสว่าง เช่น ส้ม แดง เพื่อให้คนพิการประเภทสายตา เลื่อนลงสังเกตเห็นได้ชัดเจน			
5	บานประตูเปิดได้กว้างพอ มีที่จับ ที่ล็อก บานประตูไม่หนัก สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็กเปิด ปิดได้สะดวก			

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
6	มีทางลาดหรือทางเรียบไปห้องน้ำ มีราวจับตลอดทางเดินสำหรับคนตาบอด ผู้สูงอายุ มีไฟส่องสว่าง และไม่มีจุดอับสายตา ที่จะเป็นจุดเสี่ยงสำหรับผู้หญิงและเด็กๆ			
7	ห้องน้ำคนพิการต้องมีพื้นที่ที่นั่งนอก และในห้องน้ำที่กว้างพอสำหรับการหมุนรถเข็นได้ มีโถส้วมสูงประมาณ 45-50 ซม. และมีราวจับที่แข็งแรง			
จ.	พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม			
1	มีพื้นที่สำหรับห้องสวดมนต์ ห้องละหมาด			
2	พื้นที่เล่นดนตรี			
3	พื้นที่สำหรับเด็ก			
4	พื้นที่ส่วนตัวสำหรับสตรี คนพิการ			

สำหรับบริบทประเทศไทย ประชาชนผู้ประสบอุทกภัยมักเลือกใช้ถนนสูงที่ใกล้ชุมชนเป็นพื้นที่อพยพ จอดรถ เก็บสิ่งของเครื่องใช้และสร้างเพิงกระท่อม หรือตั้งเต็นท์ชั่วคราวเพื่อใช้เป็นพื้นที่พักพิง ฝ่าพิภพภัย ในบางสถานการณ์ ประชาชนอาจจะมาอยู่ตอนกลางวันเพื่อรอรับของบริจาคหรือสิ่งของบรรเทาทุกข์ และกลับไปอยู่ในบ้านในตอนกลางคืน ซึ่งตามมาตรฐานการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวนั้น ให้หลีกเลี่ยงการใช้ถนนเป็นที่พักพิงเพราะมีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ จราจรทั้งผู้ประสบภัยเองและผู้สัญจรไปมา อย่างไรก็ตาม หากจำเป็นต้องมีการใช้พื้นที่ถนน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรจัดระเบียบการใช้พื้นที่บนถนนด้วย เพราะบางถนนอาจจะยังมีการจราจรปกติแม้เป็นช่วงอุทกภัย ถนนบางเส้นไม่มีไหล่ทางกว้างพอ จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายกับชาวบ้านและผู้ใช้ถนนด้วย

การใช้พื้นที่พักพิงบนถนน ควรแบ่งตามลักษณะการใช้งานดังนี้

- กำหนดจุดจอดรถยนต์เป็นทางยาว ไม่ควรให้จอดซ้อนคัน และควรกำหนดจุดจอดรถเป็นทางเดียว จะเป็นทางซ้ายหรือทางขวาของถนนก็ได้
- กำหนดจุดสร้างกระท่อม เพิง หรือโรงเรือนชั่วคราวเฉพาะบนไหล่ทางที่กว้างพอสมควร
- บางพื้นที่มีการต่อน้ำประปามาที่หน้าปากซอยเพื่อนำมาใช้บริเวณถนน จึงควรกำหนดให้เป็นจุดบริการน้ำใช้ และเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ เช่น จุดซักล้าง จุดอาบน้ำ และห้องสุขา โดยกำหนดเกณฑ์ระยะห่างให้เหมาะสมเน้นสุขลักษณะและป้องกันการปนเปื้อน

- กำหนดพื้นที่ประสานงาน พื้นที่ประกอบอาหาร พื้นที่เก็บเสบียงอาหาร และมีป้ายบอกชัดเจน
- กำหนดการดูแลรักษาความปลอดภัย มีเครื่องกัน และป้ายระวังการจราจร กรวยยาง ไฟหมุน ไฟส่องสว่างเพื่อเตือนการจราจรเวลากลางคืน และจัดวางป้ายล่วงหน้าเป็นระยะๆ ก่อนถึงพื้นที่ที่ประชาชนมาใช้งานเพื่อเตือนให้ผู้ขับชะลอความเร็ว
- กำหนดจุดรับส่งเสบียง พื้นที่จอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน และมีป้ายบอกชัดเจน
- กำหนดกติกาการใช้พื้นที่ แจ้งให้ผู้ในพื้นที่ทราบถึงกติกาดังกล่าว และจัดให้มีผู้รับผิดชอบดูแลควบคุมการใช้พื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันก็มอบหมายให้ทุกคนที่ใช้พื้นที่พักผ่อนบนถนนต้องช่วยกันสอดส่องดูแล เพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุหรือ อันตรายแก่เด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ รวมทั้งบุคคลภายนอกที่สัญจรไปมา
- ควรคำนึงถึงคนพิการประเภทต่างๆ และผู้สูงอายุที่จะมาใช้พื้นที่บนถนนเพื่อพักผ่อนด้วย

ขั้นที่ 3 : การนำข้อมูลจากการสำรวจมาประเมินและเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจ

ขั้นตอนนี้ควรจัดประชุมหารือระหว่างคณะทำงานและประชาชน โดยนำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาเปรียบเทียบกับรายการสำรวจ และใช้การประเมินผลกระทบทางสภาพแวดล้อมเพื่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ปลอดภัยด้วย สถานที่บางแห่งอาจจะไม่สามารถรองรับจำนวนคนหรือจัดสรรพื้นที่สำหรับการใช้งานได้ทั้งหมด เช่น พื้นที่รอบๆ อาจจะแคบเกินไปต่อการจอดรถยนต์ จึงอาจจะต้องแบ่งพื้นที่จอดรถไปไว้ที่ถนน เพื่อกันพื้นที่บริเวณศูนย์พักพิงไว้สำหรับ รถพยาบาล รถฉุกเฉิน บางพื้นที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน หรือปรับปรุงอาคารด้วย

กล่องข้อความที่ 1

กรณีศึกษา ปัญหาจากการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารศูนย์พักพิง

ให้อ่านกรณีศึกษาต่อไปเพื่อวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำในอนาคต

อุทกภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2554 หรือที่นิยมเรียกกันว่า มหาอุทกภัย เป็นอุทกภัยรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำโขง เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมและสิ้นสุดเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2555 มีราษฎรได้รับผลกระทบกว่า 12.8 ล้านคน ธนาคารโลกประเมินมูลค่าความเสียหายสูงถึง 1.44 ล้านล้านบาท เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2554 และจัดให้เป็นภัยพิบัติครั้งที่มีมูลค่าความเสียหายมากที่สุดในอันดับสี่ของโลก (ที่มา : wikivisually.com/lang-th/wiki/อุทกภัยในประเทศไทย_พ.ศ._2554)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งตั้งอยู่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง เปิดศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัยโดย รศ.ดร.กำพล วัชรวิชัย รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ศูนย์รังสิต กล่าวว่า ในช่วงเช้าวันที่ 10 ต.ค.ได้เปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างเป็นทางการ พร้อมเปิดรับบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยใช้โรงยิมเนเซียม 2 เป็นที่จัดสถานที่เพื่ออพยพและ เป็นสถานที่จอดรถของประชาชนเพื่อหนีน้ำที่จะท่วมในจังหวัดปทุมธานี

“ศูนย์พักพิงแห่งนี้ใช้โรงยิม 2 เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยน้ำท่วม สามารถรองรับได้ 1,300-1,500 คน และอาจเพิ่มได้ถึง 2,000 คน โดยแบ่งเป็นในส่วนแรกจะใช้ลานของสนามกีฬาในโรงยิมที่ใช้สำหรับแข่งขัน นำที่นอนพร้อมหมอนและผ้าห่มจัดเตรียมให้แก่ประชาชน ซึ่งมีอยู่แล้วประมาณ 400-500 ชุด ส่วนด้านบนของโรงยิมซึ่งเป็นห้องพักรับรองนักกีฬาที่มีอยู่กว่า 40 ห้องก็สามารถรองรับประชาชนที่จ่ออพยพได้จำนวนมาก โดยรวมสามารถรองรับประชาชนผู้ประสบภัยได้ประมาณ 2,000 คน ซึ่งศูนย์พักพิงชั่วคราวที่มหาวิทยาลัยส่วนตัวเชื่อว่าจะมีศักยภาพมากในการดูแลผู้อพยพ หากจำนวนผู้ประสบภัยน้ำท่วมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มธ.ศูนย์รังสิต จะพิจารณาเปิดอาคารยิมเนเซียม 1 เพิ่มเติม เพื่อรองรับจำนวนผู้ประสบภัย” รองอธ.มธ.ศูนย์รังสิตกล่าว (ที่มา : www.manager.co.th/campus/viewNews.aspx?NewsID=9540000129744)

อย่างไรก็ตาม ศูนย์พักพิงที่เปิดมาตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2554 ได้ทำคันดินกั้นน้ำรอบบริเวณมหาวิทยาลัย เพื่อป้องกันน้ำท่วม คงเหลือแต่เพียงด้านที่ติดกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เท่านั้น จนเมื่อเวลาประมาณ 1.30 น. ของวันที่ 22 ตุลาคม หลังคันกั้นน้ำของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียที่อยู่ติดกันได้พังลง ส่งผลให้ทะลักเข้าท่วม สวทช. และทะลักต่อมายังมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต อย่างต่อเนื่อง จนท่วมเต็มพื้นที่ในเวลา 19.00 น. ต่อมาวันที่ 23 ตุลาคม ทางมหาวิทยาลัยติดต่อไปยังองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เพื่อขอรถโดยสาร 200 คันมาเคลื่อนย้ายผู้พักพิงทั้งหมดในศูนย์ กว่า 3 พันคนไปพักพิงที่ราชมณฑลกีฬาสถานแทน และในวันที่ 28 ตุลาคม ทางศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ออกแถลงการณ์ปิดศูนย์พักพิง และชี้แจงแนวทางการดำเนินการกับเงินและสิ่งของที่ได้รับบริจาคมา (ที่มา : wikivisually.com/lang-th/wiki/อุทกภัยในประเทศไทย_พ.ศ._2554)

รูปที่ 3 : ศูนย์พักพิงชั่วคราวมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่มา : <http://www.komchadluek.net/news/crime/111603> จากคมชัดลึก วันที่ 12 ตุลาคม 2554

กล่องข้อความที่ 2

แถลงการณ์ศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต วันที่ 18 ตุลาคม 2554

จากการดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2554 จนถึงวันนี้เป็นวันที่ 10 แล้วนั้น ศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีเรื่องขอแถลงให้พี่น้องประชาชนได้ทราบ ดังต่อไปนี้

1. จำนวนผู้ประสบอุทกภัยที่พักที่ศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ในวันนี้มีทั้งหมด 3,850 คน โดยพักที่ศูนย์ประชุมธรรมศาสตร์ (อิมเนเซียม 1) จำนวน 3,500 คน และเมเนสเดเดียมซึ่งผู้พักพิงเป็นผู้ใช้แรงงานชาวต่างประเทศจำนวน 350 คน ทั้งนี้เนื่องจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีโอกาสสูงที่จะถูกน้ำท่วมภายใน 2-3 วันนี้ ศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ จึงไม่สามารถรับผู้ประสบอุทกภัยเพิ่มเติมได้ในขณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีการประสานงานล่วงหน้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ ศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ จะประสานงานให้ศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัยแห่งอื่นที่เปิดเพิ่มเติมและสามารถรองรับได้โดยไม่มีปัญหาความเสี่ยงที่จะถูกน้ำท่วมให้รองรับต่อไป ได้แก่ ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ และ ศูนย์ ศปก. ดอนเมือง ให้รองรับต่อไป อย่างไรก็ตาม ถ้ามีพี่น้องประชาชนผู้ประสบอุทกภัยเดินทางมาถึงแล้ว และอยู่ในวิสัยที่จะจัดที่พักให้ได้ ศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ จะพยายามอย่างเต็มที่ในการจัดที่พักให้

2. สำหรับการรับมือกับน้ำท่วมที่จะกระทบต่อผู้พักพิงที่พักที่ชั้น 1 จำนวน 1,800 คนนั้น แผนของศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ ที่ได้เตรียมไว้คือ ถ้าน้ำท่วมเข้ามาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สูงถึง 1.20 เมตร คือถึงแนวกระสอบทรายที่ตั้งไว้รอบอาคารศูนย์ประชุม จะอพยพผู้พักที่ชั้น 1 จำนวน 1,800 คน ไปพักรอดูสถานการณ์ที่อิมเนเซียม 5,000 ที่นั่ง ที่อยู่อีกด้านหนึ่งของอาคารศูนย์ประชุม ถ้าน้ำท่วมชั้น 1 ก็จะทำอพยพผู้พักชั้น 1 ไปที่อาคารวิทยบริการซึ่งอยู่ด้านหลังศูนย์ประชุมธรรมศาสตร์ซึ่งอาคารแห่งนี้จะเป็นสถานที่รองรับบุคลากรธรรมศาสตร์ที่ประสบอุทกภัยด้วย ทั้งนี้ได้มีการเตรียมแผนรองรับเรื่องอาหาร โดยได้ย้ายโรงครัวไปอยู่บนลานคปเพลิงเอเชียนเกมส์ ที่เป็นที่สูงและอยู่หน้ามหาวิทยาลัยด้านถนนพหลโยธิน โดยบริษัท ปตท. และบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จะมาทำข้าวกล่องให้ 3 มื้อ โดยทั้งสองบริษัทจะทำให้มื้อละ 5,000 กล่อง นอกจากนี้ยังได้รับความสนับสนุนเรื่องอาหารจากบริษัทต่างๆ อีกหลายบริษัท รวมถึงจะได้รับการสนับสนุนสุขาลอยน้ำจากบริษัทปูนซีเมนต์ไทย เป็นต้น

3. สำหรับข่าวลือว่า มีอาสาสมัครนักศึกษาหญิงจะถูกล่อลวงละเมิดทางเพศ แต่ รภป. ช่วยไว้ได้นั้น ศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ ได้ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้น โดยสอบถาม รภป. รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าเวรในคืนนั้นแล้ว ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าว ทั้งไม่ปรากฏตัวผู้ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศ และไม่ปรากฏต้นตอ

ของผู้ให้ข่าวแต่ประการใด อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการป้องกันสวัสดิภาพและความปลอดภัยของอาสาสมัครและผู้พักพิง ศูนย์พักพิงธรรมศาสตร์ฯ ได้เพิ่มมาตรการเรื่องการรักษาความปลอดภัยในยามวิกาลแล้ว โดยจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบวันละ 40 นาย ในการดูแลรักษาความปลอดภัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

ผู้รับผิดชอบศูนย์พักพิงผู้ประสบอุทกภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(ที่มา : องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

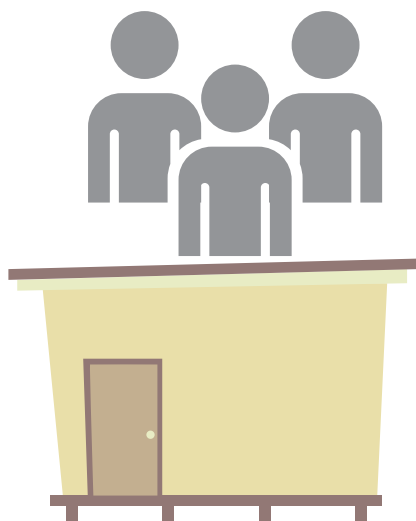
(ที่มา : www.manager.co.th/campus/viewNews.aspx?NewsID=9540000132992)

รูปที่ 4 : ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว ม. ธรรมศาสตร์

(ที่มา : www.skyscrapercity.com/showthread.php?p+85041137)

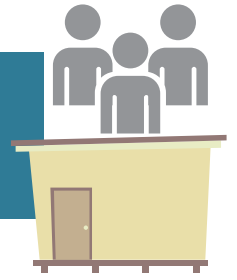

ส่วนที่ ๒

การจัดตั้งและบริหารจัดการ
ศูนย์พักพิงชั่วคราว
(Shelter Management)

ส่วนที่ ๒ : การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว (Shelter Management)

พระราชบัญญัติ (พรบ.) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แห่งพื้นที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นของอปท.แห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัด และผู้อำนวยการอำเภอ ตามที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 20) และผู้อำนวยการท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดให้มีสถานที่ชั่วคราวเพื่อให้ผู้ประสบภัยอยู่อาศัยหรือรับการปฐมพยาบาลและการรักษาทรัพย์สินของผู้ประสบภัย (มาตรา 27)

ศูนย์พักพิงชั่วคราวแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระบบ และศูนย์พักพิงชั่วคราวนอกระบบ ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระบบ คือ ศูนย์พักพิงที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีการจัดเตรียมสถานที่ไว้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว เช่น เมื่อครั้งเกิดอุทกภัยใหญ่ในประเทศไทย รัฐบาลได้จัดให้ใช้ศูนย์กีฬาของมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และโรงเรียนต่างรองรับผู้ประสบภัย เป็นต้น ส่วนศูนย์พักพิงชั่วคราวนอกระบบ คือ ศูนย์ที่ผู้ประสบภัยโยกย้ายที่อยู่อาศัย ได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นมาด้วยตนเอง โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานภาครัฐ

วัฏจักรของศูนย์พักพิงชั่วคราวประกอบด้วย การเตรียมตัวจัดตั้งศูนย์ การบริหารจัดการดูแล และการปิดศูนย์ ซึ่งจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองทุกคนในศูนย์ฯ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง นับเริ่มตั้งแต่การวางแผนจัดตั้งไปจนกระทั่งการปิดศูนย์ การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวจึงเน้นความสำคัญทั้งด้านกายภาพและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพการดูแลผู้ประสบภัยในศูนย์พักพิง ทั้งสภาพความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงและสุขอนามัยของผู้ประสบภัย เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยบางประการ เช่น อูจจาระร่วง ไข้หวัด นอกจากนี้ หากศูนย์พักพิงขาดระบบบริหารจัดการที่ดี อาจเกิดปัญหามากมาย เช่น ความสะอาดของสถานที่พัก การกำจัดขยะ และสิ่งปฏิกูล การขาดแคลนอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ ขาดสถานที่สำหรับทำกิจกรรม เกิดการทะเลาะวิวาท การลักขโมยทรัพย์สิน และเสี่ยงต่อการล่วงละเมิดทางเพศ

การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวจึงจำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบและประสานงานด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดการใช้พื้นที่ การเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือรองรับประชาชนที่จะเข้ามาใช้พื้นที่พักพิง การกำหนดระเบียบการอยู่ร่วมกัน การปิดศูนย์พักพิงฯ และส่งมอบพื้นที่คืนให้กับเจ้าของพื้นที่ด้วย

2.1 คณะกรรมการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

คณะกรรมการบริหารศูนย์พักพิงชั่วคราวประกอบด้วยผู้จัดการศูนย์ฯ และตัวแทนจากคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจ การดำเนินการต่างๆ และการประสานงานด้านต่างๆ ดูแลสถานที่ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกและส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ประสพภัย นอกจากนี้คณะกรรมการชุดหลักแล้ว ยังสามารถจัดตั้งคณะกรรมการชุดเล็กเพื่อทำหน้าที่ด้านต่างๆ โดยคัดเลือกคณะกรรมการจากผู้ประสพภัยมาอยู่ในศูนย์พักพิง ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน มาตรฐานขั้นต่ำของอัตราส่วนสำหรับเจ้าหน้าที่ต่อผู้ประสพภัย คือ 1:50 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หน้า 5) หรือตามความเหมาะสม เช่น หากมีกลุ่มเปราะบางเป็นจำนวนมากก็จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ดูแลเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ จำนวนคณะกรรมการยังขึ้นอยู่กับจำนวนบุคลากรที่มีองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่

หัวหน้าศูนย์พักพิงชั่วคราว

เป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารของพื้นที่ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้บริหารและเป็นผู้ประสานงานการดำเนินงานทุกเรื่องทั้งการประสานงานภายในและภายนอกด้วย รวมทั้งทำหน้าที่สื่อสารประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ และเข้าร่วมการประชุมกับคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการ

การจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ นี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็น ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ใช้พื้นที่ และระยะเวลาในการพักพิง ตลอดจนบทบาทหน้าที่ตามความต้องการ

ตัวอย่างของคณะกรรมการย่อยและบทบาทหน้าที่ (บางฝ่ายสามารถยุบรวมกัน หรืออาจจะเพิ่มฝ่ายอื่นๆ ตามความเหมาะสม) ได้แก่

1. ฝ่ายอำนวยการและสื่อสาร ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

- การลงทะเบียนผู้ประสพภัย
- หน่วยประสานงานภายในและภายนอกของศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ระบบการสื่อสารของศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ข้อมูลบุคคลของผู้ประสพภัย
- รายงานการปฏิบัติงาน
- จัดทำบัญชีรายการค่าใช้จ่าย
- การรับบริจาค และจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาค

2. ฝ่ายประกอบอาหาร ทำหน้าที่

- ประเมินสถานการณ์ด้านอาหารและน้ำดื่ม
- จัดหาภาชนะและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร
- จัดหาวัตถุดิบในการประกอบอาหาร
- กำหนดตารางเวลาการแจกจ่ายอาหารประจำวัน
- กำหนดจุดรับอาหารในแต่ละวัน

3. ฝ่ายประสานงานผู้ประสบภัย ทำหน้าที่

- ประสานกับผู้ประสบภัยให้ทราบถึงความต้องการความช่วยเหลือ
- ให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น
- รับเรื่องร้องเรียน และปัญหาต่างๆ

4. ฝ่ายบรรเทาทุกข์ ทำหน้าที่ ดูแลจัดหาสิ่งของบรรเทาทุกข์ โดยเฉพาะปัจจัยสี่

5. ฝ่ายรักษาพยาบาลและสุขอนามัย ดูแลป้องกันการเจ็บป่วยเบื้องต้นก่อนพิจารณาส่งต่อให้หน่วยงานทางการแพทย์ที่มีความพร้อมด้านเครื่องมือ และบุคลากร โดยเฉพาะความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน

6. ฝ่ายดูแลสถานที่ ทำหน้าที่ จัดสรรพื้นที่ตามความจำเป็นต่างๆ ดูแลการวางผังการใช้สถานที่และซ่อมแซม

7. ฝ่ายขนส่งและรักษาความปลอดภัย ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยทั่วไป การลำเลียงสิ่งของ บุคลากรและการใช้ยานพาหนะเพื่อการต่างๆ

8. ฝ่ายนันทนาการ ทำหน้าที่ดูแลสภาพจิตใจ จัดกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และส่งเสริมความสามัคคี

9. ฝ่ายอื่นๆ ที่ชุมชนพิจารณาเห็นชอบให้จัดตั้ง

2.2 หน้าที่โดยทั่วไปของคณะกรรมการดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว

- รวบรวมข้อมูลรายบุคคลเกี่ยวกับผู้ประสบภัยที่เข้ามาพักอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ ความพิการ โดยมีการสรุปยอดผู้ประสบภัยทั้งกลางวัน และกลางคืน จากนั้นจัดทำรายงานสถานการณ์ประจำวัน เพื่อส่งข้อมูลแจ้งผู้บริหารและหน่วยงานที่ดูแลโดยตรงทุกวัน
- จัดทำทะเบียนยานพาหนะของผู้ประสบภัยและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ติดบอร์ดแผนผังโครงสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราว ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบ และหมายเลขโทรศัพท์ต่างๆ
- ติดประกาศสถานการณ์และกำหนดการต่างๆ เช่น กำหนดเวลารับ-แจกอาหาร และรับถุงยังชีพ
- ประเมินสถานการณ์และประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ เพื่อจัดหาอาหาร เครื่องใช้ สิ่งของจำเป็น และสิ่งของบรรเทาทุกข์
- จัดให้มีการรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มเปราะบาง (เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ)
- จัดระเบียบการใช้สถานที่ โดยกำหนดจุดบริการต่างๆ รวมถึงกำหนดกติกาหรือข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน และการร้องเรียนเมื่อเกิดปัญหา
- จัดกิจกรรมผ่อนคลาย ส่งเสริมการดูแลด้านสุขภาพจิต และจัดฝึกอาชีพตามความเหมาะสมแก่สถานการณ์
- ในศูนย์พักพิงซึ่งมีผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก อาจเกิดโรคระบาดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ควรจัดให้มีบริการการป้องกันโรคและตรวจรักษาโรคอย่างทั่วถึงโดยเร็ว
- ดูแลสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย เช่น การทิ้งขยะ การกำจัดสิ่งปฏิกูล การกำจัดแมลง
- หน้าที่อื่นๆตามความจำเป็น

2.3 การวางแผนจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์เครื่องใช้

เมื่อได้คณะกรรมการสำรวจและตกลงเลือกสถานที่ที่จะใช้เป็นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับชุมชนแล้ว อาจจำเป็นต้องก่อสร้าง และเสริมความแข็งแรงของอาคารซึ่งต้องรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนการใช้งาน การวางแผนการใช้สถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ นั้นต้องคำนึงสุขภาพกาย สุขภาพจิต และจิตสังคมของคนที่มาอยู่ร่วมกันในสถานที่ที่มีพื้นที่จำกัด ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเครียด ความรำคาญใจ และเหตุกระทบกระทั่งจนก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยหรือเป็นอันตรายแก่ผู้เปราะบางได้

การจัดเตรียมสถานที่ประกอบด้วย

1. การเตรียมการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนคน ระยะเวลาที่พักพิง และสถานการณ์ของพื้นที่
2. การเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้และสิ่งของจำเป็นเพื่อรองรับการพักพิง
3. การเขียนแผนผังของสถานที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

2.3.1 การเตรียมการใช้พื้นที่

- ในการจัดเตรียมที่นอน พื้นที่มาตรฐานสำหรับการนอนพักผ่อนคือ 3.5 ตารางเมตรต่อคน และวางเตียงหรือที่นอนห่างกัน 75 ซม. อย่างไรก็ตาม จำนวนของผู้ใช้พื้นที่ศูนย์พักพิงอาจจะปรับได้ตามความเหมาะสม
- การจัดหาน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค เช่น การวางแผนวางประปา การวางท่อส่งน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งปั้มน้ำ การวางแผนเก็บน้ำฝน สร้างแท็งก์น้ำ เป็นต้น โดยให้แหล่งน้ำอยู่ห่างจากอาคารไม่เกิน 500 เมตร
- การจัดห้องน้ำ ห้องส้วม โดยให้มีห้องส้วมหญิงหนึ่งห้องต่อ 20-25 คน และห้องส้วมชายพร้อมโถปัสสาวะ 1 ห้องต่อ 35 คน และจัดให้มีห้องน้ำห้องส้วมที่คนพิการสามารถใช้ได้ด้วย โดยต้องให้ห่างจากอาคาร 50 เมตร (มีทางเดินเรียบหรือสะพานไม้เชื่อมอาคารกับส้วม) และห่างจากแหล่งน้ำอย่างน้อย 30 เมตร และหากขาดหลุมสำหรับสิ่งปฏิกูล ต้องให้ลึกอย่างน้อย 1.5 เมตร หากห้องน้ำห้องส้วมอยู่นอกอาคาร ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก และผู้หญิงในการมาใช้ห้องน้ำห้องส้วมตอนกลางคืน ควรจัดให้มีไฟส่องสว่างตามทางให้เพียงพอ ในบางกรณีจำเป็นจะต้องจัดให้มีรถสุขาเคลื่อนที่ หรือห้องสุขาลอยน้ำ
- การจัดยานพาหนะเพื่อขนส่งสิ่งของและใช้งานในกรณีฉุกเฉิน เช่น ส่งตัวผู้ป่วยไปโรงพยาบาล จัดให้มียานพาหนะอย่างน้อย 1 คันประจำตลอด 24 ชั่วโมง มีการจัดระเบียบการจราจรและเส้นทางคมนาคมสำหรับเข้า-ออกพื้นที่อพยพ
- คณะกรรมการต้องประเมินสถานการณ์ด้านอาหารและน้ำดื่มตามสัดส่วนที่เหมาะสมต่อการให้บริการ ผู้ประสบภัยในแต่ละวัน จำต้องกำหนดพื้นที่เก็บอาหารและน้ำดื่มที่ปลอดภัย ในการทำอาหารและการแจกจ่ายอาหารแต่ละมื้อนั้นให้กำหนดเวลาทำอาหาร เมนูอาหาร จุดแจกจ่ายอาหาร และจุดรับประทานอาหาร รวมทั้งพื้นที่ล้างจาน ทิ้งเศษอาหาร และให้มีพื้นที่กำจัดขยะอย่างน้อย 100 เมตร จากศูนย์พักพิง
- ในศูนย์พักพิง ควรจัดพื้นที่พิเศษให้หญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร เพื่อสร้างความเป็นส่วนตัว และผ่อนคลาย และควรมีพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดูแลอย่างใกล้ชิด

รายการตรวจสอบ 3 การจัดเตรียมพื้นที่ในอาคารศูนย์พักพิงชั่วคราว (ภาคผนวก 3)

ข้อ	พื้นที่	มี	ไม่มี	บริเวณที่กำหนด
1	พื้นที่ลงทะเบียน ให้แยกคนพิการ ผู้สูงอายุ หญิงมีครรภ์ และจัดล่ามภาษาท้องถิ่นสำหรับคนต่างด้าว			
2	พื้นที่ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน			
3	จุดรับบริจาค			
4	พื้นที่นอน (พื้นที่ครอบครั้ว พื้นที่สำหรับคนไม่มีครอบครั้ว แยกชาย หญิง)			
5	พื้นที่ประกอบอาหาร			
6	พื้นที่แจกอาหาร สิ่งของบรรเทาทุกข์			
7	พื้นที่ห้องน้ำ พื้นที่สำหรับสุขาลอยน้ำ			
8	ห้องน้ำ/ห้องส้วมคนพิการ			
9	พื้นที่สำหรับทิ้งขยะและของเสีย			
10	พื้นที่ปฐมพยาบาล ห้องพยาบาล			
11	พื้นที่ซักล้าง ราวตากผ้า			
12	พื้นที่อาบน้ำแยกชาย หญิง			
13	พื้นที่รับ-จ่ายน้ำ จุดตั้งถังกักน้ำ			
14	พื้นที่เก็บของบรรเทาทุกข์ ของบริจาค			
15	พื้นที่ทำงาน/ประชุมคณะกรรมการ			
16	พื้นที่พักผ่อน สันทนาการ จัดกิจกรรม			
17	พื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง/ปศุสัตว์			
18	พื้นที่จอดรถประชาชนทั่วไป			
19	พื้นที่จอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน			
20	พื้นที่ประกอบศาสนกิจ			
21	พื้นที่/มุมเลี้ยงเด็กด้วยนมแม่ มุมเตรียมอาหารและนมเด็ก			
22	พื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้าให้ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้			
23	พื้นที่ให้คำปรึกษา ประชุม ใต้สวนข้อขัดแย้ง			

2.3.2 การจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้และสิ่งของจำเป็นสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว

รายการตรวจสอบ 4 การจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ (ภาคผนวก 4)

หมายเหตุ 1) แหล่งที่มา หมายถึง การจัดซื้อหรือขอสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ขอยืมจากวัด โรงเรียน หรือห้างร้าน เป็นต้น และควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมเพื่อจัดหาทรัพยากรต่างๆ ด้วย

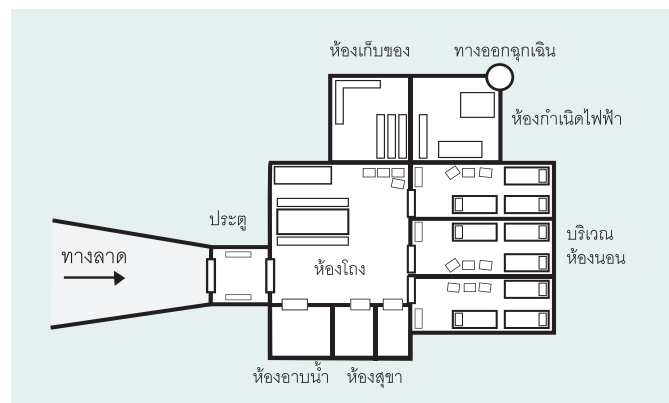
หมายเหตุ 2) ในการแจกสิ่งของจำเป็นเพื่อการยังชีพในสถานะฉุกเฉิน ควรมีจุดแจกสิ่งของบรรเทาทุกข์ แยกเพศหญิงและชาย หากมีการแจกสิ่งของใช้จำเป็นเฉพาะสำหรับผู้หญิง เช่น ผ้าอนามัย ชุดชั้นในและกางเกงชั้นใน ควรมีเจ้าหน้าที่ผู้หญิงเป็นผู้แจก

ข้อ	รายการ	แหล่งที่มา	ผู้ดูแล/จัดหา
1	การสื่อสาร – โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร วิทยุรับส่ง โทรโข่ง		
2	การขนส่ง – รถกระบะ รถพยาบาล รถฉุกเฉิน เรือ เป็ดสนาม		
3	ไฟและแสงสว่าง – เครื่องปั่นไฟ น้ำมัน ปลั๊ก สายพ่วงปลั๊กไฟ ไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟ		
4	เครื่องมือช่าง – ค้อน ตะปู ไขควง เลื่อย เสียมชุด เชือก ไม้กระดาน		
5	เครื่องครัว - เตาแก๊ส หม้อหุงข้าว จานข้าว ช้อนส้อม กระทะ หม้อ น้ำยาล้างจาน		
6	น้ำดื่ม น้ำใช้ – ภาชนะเก็บ ถังบรรจุน้ำ เครื่องกรองน้ำ สารส้มแกว่งน้ำ น้ำดื่มบรรจุขวด (สำรองอย่างน้อย 3 วัน) อุปกรณ์ต้มน้ำ สารคลอรีน		
7	เครื่องเรือนเครื่องใช้ – โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บของ รถเข็นใส่ของ		
8	ยาสามัญประจำบ้าน ยาแก้ปวด ยาแก้ท้องเสีย ยาสำหรับโรคทางเดินอาหาร		
9	อุปกรณ์ฉุกเฉิน – ถังดับเพลิง ชุดปฐมพยาบาล ยา		
10	พื้นที่นอน - เต็นท์ ผ้าใบกันฝน ผ้าใบกันห้อง		
11	เครื่องนอน - ที่นอน ผ้าห่ม เตียงผ้าใบ หมอน เสื่อ		
12	อาหาร – อาหารสด อาหารสำเร็จรูป (สำรองอย่างน้อย 3 วัน)		
13	การทำความสะอาด – ไม้กวาด ผ้าเช็ดตัว มีดโกนฟัน สบู่ น้ำยาฆ่าเชื้อ		
14	ห้องสุขาเคลื่อนที่ ห้องสุขาคนพิการ ผู้สูงอายุ		
15	สุขอนามัย – ถุงขยะ ถังขยะ กระดาษชำระ สบู่ล้างมือ เป็นต้น		
16	ป้ายประชาสัมพันธ์ กระดานประชาสัมพันธ์		

ข้อ	รายการ	แหล่งที่มา	ผู้ดูแล/จัดหา
17	ทางลาดเคลื่อนที่		
18	กรวยยาง ที่กัน ป้ายจราจร ไฟฉุกเฉิน		
19	อุปกรณ์สำนักงาน เช่น ปากกา สมุด แฟ้มเอกสาร กระดาษ		
20	อื่นๆ ได้แก่		

2.3.3 การเขียนแผนผังของสถานที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

การวาดผังการใช้งานและติดประกาศไว้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะช่วยให้ผู้ประสบภัยพึงพิงได้รับทราบและทำความเข้าใจกับการใช้พื้นที่ ช่วยรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการฯ ในการดูแลสถานที่ อีกทั้งยังป้องกันเหตุสุดวิสัยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ที่ไม่คุ้นเคย

รูปที่ 5 : การจัดวาดแผนผังของสถานที่

ที่มา : ดัดแปลงจาก <http://slyfelinos.com/1600612/designing-a-nuclear-fallout-shelter-enderra-worldbuilding-and.html>

ในกรณีที่ต้องใช้พื้นที่ถนนในการตั้งเต็นท์จัดเป็นที่พักพิงชั่วคราว การจัดพื้นที่อาจจะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ก็ต้องมีการจัดระเบียบ แบ่งการใช้พื้นที่ เขียนแผนผังพื้นที่ติดไว้เป็นระยะๆ รวมทั้งมีการจัดการเรื่องความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดด้วย

รูปที่ 6 : การตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

ที่มา : ดร.ปาริชาติ ครองขันธุ์

2.3.4 การจัดเตรียมบัตรประจำตัวผู้ประสภักย์ในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงในระดับชุมชนอาจจะมีขนาดเล็ก เป็นสถานที่เฉพาะสำหรับคนในชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ ที่อาจจะรู้จักคุ้นเคยกันดี แต่ศูนย์พักพิงบางแห่งก็จัดตั้งขึ้นเพื่อครอบคลุมผู้ประสภักย์จากหลายหมู่บ้าน หลายตำบล ไม่ว่าจะเป็ศูนย์พักพิงขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ควรจัดทำบัตรประจำตัวผู้ประสภักย์ที่พำนักอยู่ในศูนย์พักพิง เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่สำคัญและการจัดเรื่องความปลอดภัย เช่น เพื่อการแสดงตัว เพื่อรับสิ่งของบริจาคและสิ่งของบรรเทาทุกข์ต่างๆ เพื่อควบคุมการเข้าออก การใช้พื้นที่ ป้องกันเหตุอาชญากรรมและความรุนแรงต่างๆ

ตัวอย่างบัตรประจำตัวผู้ประสภักย์ในศูนย์พักพิง

บัตรประจำตัวผู้ประสภักย์	
รูปถ่าย ผู้ประสภักย์	
ชื่อ/นามสกุล _____	
หมายเลขทะเบียนผู้ประสภักย์ _____	
พื้นที่พักพิง _____	
ลายมือชื่อ _____	เจ้าหน้าที่ผู้ออกบัตร

2.3.5 การดูแลผู้ประสภักย์ที่อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง

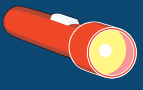
ในบริบทของชุมชนริมน้ำในประเทศไทย พบว่าผู้ประสภักย์ส่วนใหญ่มักจะเป็นห่วงทรัพย์สิน ไม่อยากออกจากบ้าน ไม่ต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะเกรงเหตุกระทบกระทั่ง นอกจากนี้ ลักษณะบ้านเรือนในพื้นที่ริมน้ำมักเป็นบ้านสองชั้น ใต้ถุนสูง จึงเอื้อให้มีทางเลือกที่จะพักพิงอยู่ในบ้านจนกว่าจะอยู่ไม่ได้ ผู้ประสภักย์ที่อยู่ในบ้านอาจจะไม่ได้ตัดขาดจากโลกภายนอกโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะต้องพึ่งพาศูนย์พักพิงในการหาสิ่งของจำเป็น ของบริจาค ข้าวสาร อาหารและบริการต่างๆ การที่ผู้ประสภักย์สามารถอยู่ในบ้านของตนเองอย่างปลอดภัยได้ ย่อมจะทำให้ไม่เกิดความเครียดและความกดดันในการใช้พื้นที่ศูนย์พักพิงที่มีจำกัด ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่และวางแผนพักพิงอยู่ในบ้านอย่างปลอดภัย โดยใช้รายการตรวจสอบ ดังนี้

รายการตรวจสอบ 5 รายการตรวจสอบกรณีเลือกพักอาศัยอยู่ในบ้านระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย
(ภาคผนวก 5)

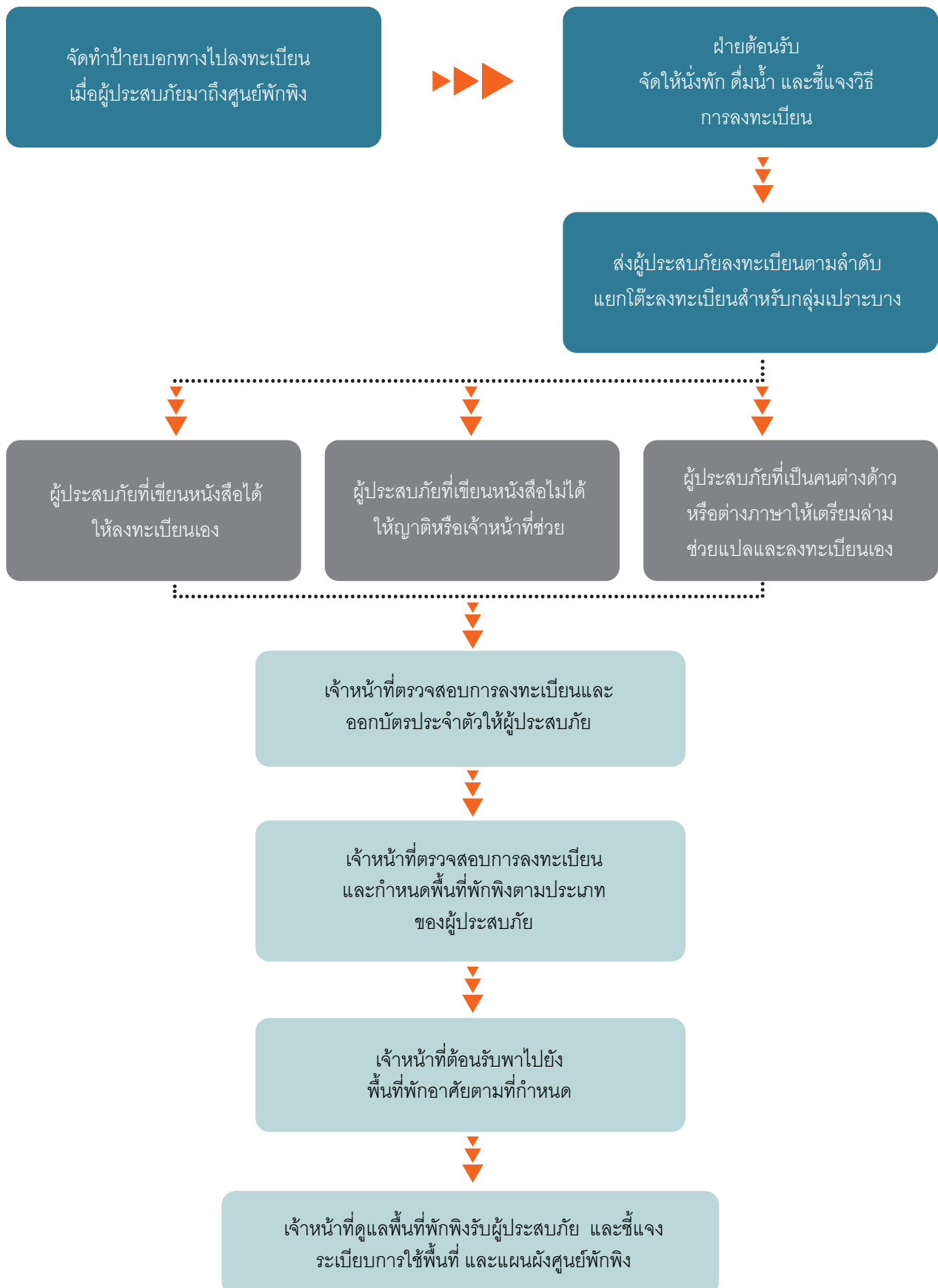
ลำดับ	รายการตรวจสอบ	ทำแล้ว	ยังไม่ได้ทำ
1	วางแผนการใช้พื้นที่และจัดเตรียมพื้นที่สำหรับสิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องยก/ย้าย		
2	ทำรายการสิ่งของที่ต้องเคลื่อนย้ายและจัดตามลำดับการเก็บของ/ย้ายของ		
3	ย้ายปลั๊กไฟและสวิตช์ไฟให้อยู่สูงกว่าระดับน้ำท่วมถึง ตัดกระแสไฟฟ้าภายในบ้าน		
4	ตรวจสอบบริเวณใต้ตู้ รองเท้า เสื้อผ้า เช็ดเท้า ราวบันได ช่องว่าง ซอกมุมต่างๆ ป้องกันไม่ให้สัตว์เลื้อยคลานที่มีพิษ เช่น งู ตะขาบ แมงป่อง ที่อาจหนีน้ำขึ้นมาอยู่ในบ้าน		
5	สำรองอาหาร เตรียมน้ำสะอาดสำหรับดื่มและอุปกรณ์ปรุงอาหารให้เพียงพอเพื่อการรับประทานอาหารที่สุกสะอาด		
6	ตรวจสอบรอบบริเวณบ้านว่าอยู่ใกล้ทางน้ำไหลหรือร่องน้ำหรือไม่เพราะอาจเกิดดินถล่มโดยไม่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้า		
7	วางแผนสำหรับกรณีไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา หรือน้ำสะอาด		
8	วางแผนการใช้ห้องน้ำห้องส้วมและรักษาสุขอนามัยอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันโรคท้องร่วง โรคฉี่หนู อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ โรคตับอักเสบ ตาแดง และไข้เลือดออก		
9	ทำรั้วกันหรือเสริมความแข็งแรงของประตูหน้าต่างให้แข็งแรง		
10	จัดพื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยงให้เป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันสัตว์ป่วย		
11	กำชับคนในครอบครัวและเด็กๆ ให้หลีกเลี่ยงการเดินลุยน้ำในน้ำท่วม การลงเล่นน้ำ จับปลา พายเรือเข้าใกล้เสาไฟฟ้า เพราะอาจเกิดไฟฟ้าดูด หรือกระแสไฟฟ้าที่เสียวกรากอาจพัดจมน้ำ		
12	บันทึกหมายเลขที่ติดต่อฉุกเฉิน เพื่อสื่อสารข่าวสารและขอความช่วยเหลือ และวางแผนหากกรณีมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยฉุกเฉินภายในบ้าน		
13	สังเกตสัญญาณเตือนภัย หรืออาจทำเครื่องมือวัดระดับน้ำในแม่น้ำคูคลองใกล้บ้านให้เห็นชัด หากมีฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน ระดับน้ำในคลองเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ให้รีบอพยพออกจากพื้นที่ไปยังพื้นที่ปลอดภัยตามเส้นทางที่กำหนดในทันที		
14	ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือหัวหน้าคุ้ม เพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบว่ามีคนประสงค์จะพักพิงอยู่ที่บ้านถึงเมื่อไร		
15	ประเมินแผนการอยู่อาศัยในบ้านอย่างปลอดภัยเป็นระยะๆ รวมทั้งรับฟังข่าวสารจากทางราชการและติดตามสถานการณ์จากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้		

สิ่งของส่วนตัวและอุปกรณ์ดำรงชีพที่จำเป็นในภาวะภัยพิบัติ

หมายเหตุ เป็นรายการสิ่งของที่จำเป็นในการจัดเตรียมศูนย์พักพิง และกรณีเลือกพักอาศัยอยู่บ้าน ในระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย

ประเภท	ตัวอย่าง
อาหาร 	ควรเป็นอาหารที่รับประทานได้ทันที และเป็นอาหารที่ให้พลังงานสูง และไม่ต้องใช้น้ำในการปรุงมาก เช่น ข้าวเหนียว น้ำเพื่อบริโภค ไม่น้อยกว่า 3 ลิตรต่อวันต่อคน *สำหรับผู้เป็นโรคความดันให้หลีกเลี่ยงอาหารที่มีปริมาณโซเดียมสูง เช่น ขนมขบเคี้ยว ขนมปังอบ พยายามกินแต่น้อยหรือเท่าที่จำเป็น *สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ให้หลีกเลี่ยงอาหารที่มีน้ำตาลสูงจากน้ำหวาน น้ำอัดลม น้ำผลไม้ นมข้นหวาน ลดปริมาณข้าวและเติมน้ำให้เพียงพอ
อุปกรณ์เครื่องมือ 	เช่น เชือก กรรไกร มีด เข็ม ด้าย เข็มกลัด
เงินและเอกสารสำคัญ 	เช่น เอกสารเกี่ยวกับประกันภัย สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ใบรับรองการเกิด และทะเบียนสมรส ภาพถ่ายครอบครัว เงินสด บัตรเครดิต หนังสือเดินทาง
อุปกรณ์ให้แสงสว่าง 	เช่น ไฟฉายพร้อมแบตเตอรี่สำรอง เทียนไข ไม่ขีดไฟกันน้ำ ไฟแช็ค
เครื่องนอนและเครื่องนุ่งห่ม 	เช่น ถุงนอน ผ้าห่ม มุ้ง เสื้อกันฝน และผ้าพลาสติกกันน้ำ
อุปกรณ์สื่อสาร 	เช่น วิทยุ AM FM พร้อมแบตเตอรี่สำรอง อุปกรณ์ส่งสัญญาณขอความช่วยเหลืออื่นๆ เช่น กระดาษสะท้อนแสง นกหวีด โทรศัพท์มือถือ พลุส่งสัญญาณ และหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉิน
ด้านสุขอนามัย 	เช่น กระดาษชำระ สเปรย์ดับกลิ่น โลชั่นต่างๆ ผ้าเช็ดตัว สบู่ ยาทากันยุงไล่แมลง มีดโกน หวี แปรงสีฟัน ยาสีฟัน และรายการอื่นๆ ที่จำเป็น ยาประจำตัว ยาדם ยาหม่อง อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น พลาสเตอร์ยา ผ้าพันแผล
เครื่องแต่งกาย 	ควรเลือกเสื้อผ้าที่มีความอบอุ่น ไม่อึดน้ำ และสามารถปกป้องร่างกายได้เป็นอย่างดี เช่น เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว นอกจากนี้ ยังมีรองเท้าที่แข็งแรง เช่น รองเท้าผ้าใบ ถุงเท้า หมวก แว่นกันแดด เป็นต้น
ความบันเทิง 	หนังสือ วิดีโอ เกม เพื่อคลายเครียด

2.4 กระบวนการรับผู้ประสบภัยเข้าสู่ศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.5 ระเบียบปฏิบัติในการใช้ศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านปัจจัยสี่เป็นอันดับแรกๆ และปัจจัยเสริมอีกหลายประการตามความเหมาะสมและต้องมีกฎระเบียบในการใช้สถานที่และการอยู่ร่วมกัน เช่น

- เข้มงวดเรื่องการลงทะเบียนเข้าออก ตัวอย่างแบบลงทะเบียนผู้ประสบภัย ดังภาคผนวก 7-8 การรักษาความปลอดภัย และตรวจเช็คจำนวนคนให้เป็นปัจจุบัน โดยใช้แบบฟอร์มภาคผนวก 9-10 ตรวจสอบและรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ
- ให้ความสำคัญในด้านความสะอาดให้ถูกสุขลักษณะ โดยประกาศให้ผู้ประสบภัยทุกคนช่วยรักษาความสะอาดสิ่งที่ใช้ร่วมกัน เช่น ห้องน้ำ พื้นที่สันทนาการ พื้นที่ประกอบอาหาร และให้แต่ละครอบครัวรักษาความสะอาดพื้นที่ที่ตนเองครอบครอง
- จัดสัดส่วนบริเวณประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ไม่อยู่ใกล้ห้องน้ำห้องส้วมหรือจุดกำจัดขยะ และให้อยู่ในบริเวณที่จะไม่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ มีระบบป้องกันอัคคีภัย
- กำหนดระเบียบการใช้พื้นที่รักษาพยาบาล พื้นที่ซักล้าง พื้นที่ตากผ้า พื้นที่ออกกำลังกาย พื้นที่สันทนาการ พื้นที่สำหรับเด็ก พื้นที่สำหรับความเป็นส่วนตัวของสตรี พื้นที่ประกอบศาสนกิจให้สอดคล้องกับจำนวนผู้ประสบภัย
- จัดระบบรับของบริจาค โดยมีจุดรับบริจาค จุดลงทะเบียนรับของบริจาค จุดเก็บของบริจาค จุดกระจายของ และจัดให้มีการสำรวจความต้องการรับของบริจาค ตามลำดับความสำคัญ ซึ่งการกระจายสิ่งของบรรเทาทุกข์และของบริจาคแก่ผู้ประสบภัยต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- แจ้งความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ให้ถูกต้องชัดเจนเพื่อลดข่าวลือหรือข้อมูลผิดๆ
- กำหนดกติกาข้อตกลงการอยู่ร่วมกัน และระเบียบปฏิบัติต่างๆ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียน โดยให้ผู้ประสบภัยมีส่วนร่วมในการสร้างกฎกติกานั้นด้วย เช่น ห้ามเล่นการพนัน ดื่มสุรา ลักขโมย ทะเลาะวิวาท

รายการตรวจสอบ 6 ตัวอย่างการตรวจสอบภารกิจจำเป็นก่อนการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

(ภาคผนวก 6)

ใช้เป็น การตรวจสอบการเตรียมความพร้อมทั้งหมดก่อนเปิดศูนย์พักพิง ซึ่งอาจจะมีข้อตรวจสอบมากกว่าตัวอย่างที่ให้นี้ก็ได้

ลำดับ	รายการตรวจสอบ	ทำแล้ว	ยังไม่ได้ทำ
1	จัดทำข้อมูลประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชนที่จะอพยพ		
2	จัดทำแผนการอพยพ		
3	กำหนดสถานที่จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัย		
4	จัดตั้งคณะกรรมการประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวและกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่าย และผู้รับผิดชอบเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน		
5	จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตในศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ (อาหาร โรงครัว ห้องพัก ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ชักผ้า ตากผ้า ห้องพยาบาล จุดทิ้งขยะ จุดเก็บของบรรเทาทุกข์ ฯลฯ)		
6	อำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเปราะบาง ได้แก่ คนพิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ เด็กเล็ก		
7	กำหนดระเบียบกติกาและข้อตกลงในการใช้ศูนย์พักพิงชั่วคราว		
8	แผนผังศูนย์พักพิงชั่วคราว		
9	กำหนดผู้รับผิดชอบในการรับผู้ประสบภัยเข้าศูนย์พักพิงฯ		
10	จัดทำแบบฟอร์มลงทะเบียนผู้ประสบภัย		
11	มีการแยกประเภท/กลุ่มผู้ประสบภัย		
12	มีระบบการนำผู้ประสบภัยเข้าที่พักอย่างเป็นระบบ		
13	มีระบบประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูล/ข่าวสารแก่ผู้ประสบภัย		
14	มีระบบประเมินความต้องการประจำวันของผู้ประสบภัย		
15	มีแผนและผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับผู้ประสบภัย		
16	มีหมายเลขติดต่อ รายชื่อหน่วยงาน วิธีการ และผู้รับผิดชอบ ประสานงาน ความต้องการรับการสนับสนุนที่จำเป็นอย่างเป็นระบบ		
17	มีพื้นที่จอดรถและการลงทะเบียนยานพาหนะ		
18	มีพื้นที่สำหรับสัตว์และปศุสัตว์		
19	มีแผนสำหรับช่วยเหลือการกลับถิ่นฐานบ้านเรือน		
20	มีแผนการประกาศปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว		
21	มีแผนรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ		

2.6 การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

ขั้นตอนการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวมีดังนี้

1. ผู้จัดการศูนย์ประกาศเรียกประชุมผู้ประสพภัยหรือใช้ระบบกระจายเสียงเพื่อแจ้งสถานการณ์
2. เตรียมความพร้อมสำหรับการเดินทางกลับ เช่น ลงทะเบียน เก็บของ ทำความสะอาดสถานที่
3. จัดยานพาหนะส่งกลับ รวมถึงจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังในการอพยพ
4. คณะกรรมการประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวบันทึกข้อมูลสำคัญและรวบรวมเก็บเอกสาร
5. หัวหน้าศูนย์พักพิงชั่วคราวสั่งปิดศูนย์ฯและส่งมอบพื้นที่คืนให้เจ้าของ พร้อมรายงานการใช้พื้นที่สิ่งของที่ชำรุดเสียหาย (ถ้ามี)
6. คณะกรรมการสรุปรายงาน วางแผนการบำรุงรักษาสภาพพื้นที่เพื่อการใช้งานในครั้งต่อไป
7. สำหรับผู้ประสพภัยที่ยังไม่สามารถกลับบ้านได้เพราะบ้านพังเสียหาย ให้ อบต.จัดหาที่อยู่ให้ชั่วคราว

กล่องข้อความที่ 3

กรณีศึกษา : การเลือกพื้นที่และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวระดับชุมชน

บ้านเกาะพระ ตำบลบ้านโพ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยเกือบทุกปี เดิมการรับมือกับอุทกภัยของบ้านเกาะพระจะเป็นไปตามวิถีชีวิตชุมชน และเมื่อเดือนกันยายน 2558 บ้านเกาะพระได้เข้าร่วมโครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย โดยเป็นหนึ่งในพื้นที่นำร่องของโครงการด้านการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Flood Risk Reduction) ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน บ้านเกาะพระได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุมชนขึ้น และการทำงานของคณะกรรมการฯ นี้ เป็นการทำงานด้วยใจอาสาของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังร่วมกันพัฒนาแผนที่อุทกภัยของหมู่บ้าน จัดทำรายชื่อกลุ่มเปราะบางซึ่งต้องการความดูแลเป็นพิเศษ หรือแนวทางแก้ปัญหาข้อจำกัดของการเตรียมพร้อมและรับมือกับอุทกภัยของชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้ทราบว่าชุมชนต้องการแนวทาง “การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว” ในการรับมืออุทกภัยของชุมชน

รูปที่ 7 : ตัวอย่างแผนที่อุทกภัยของชุมชน

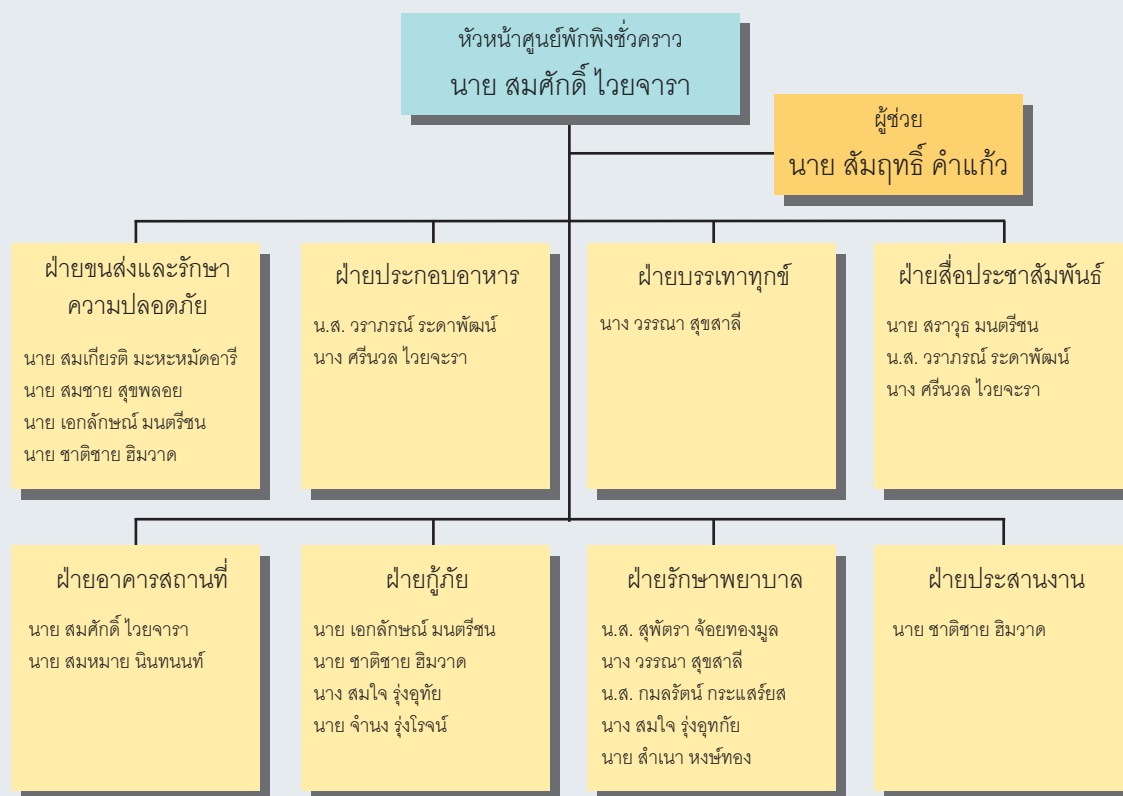
ที่มา : โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย, ADPC (2559)

ด้วยความสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยงต่ออุทกภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน โดยเฉพาะความร่วมมือ และการประยุกต์แนวทางการดำเนินงานมาตรฐานต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติในระดับชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนด้วยตนเอง โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย จึงได้จัดอบรมการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน ที่มีตัวแทนชุมชนที่ผ่านการอบรมหัวข้อดังกล่าวเป็นผู้นำการหรือเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์พักพิงที่มีตัวแทนชุมชนร่วมมือกัน

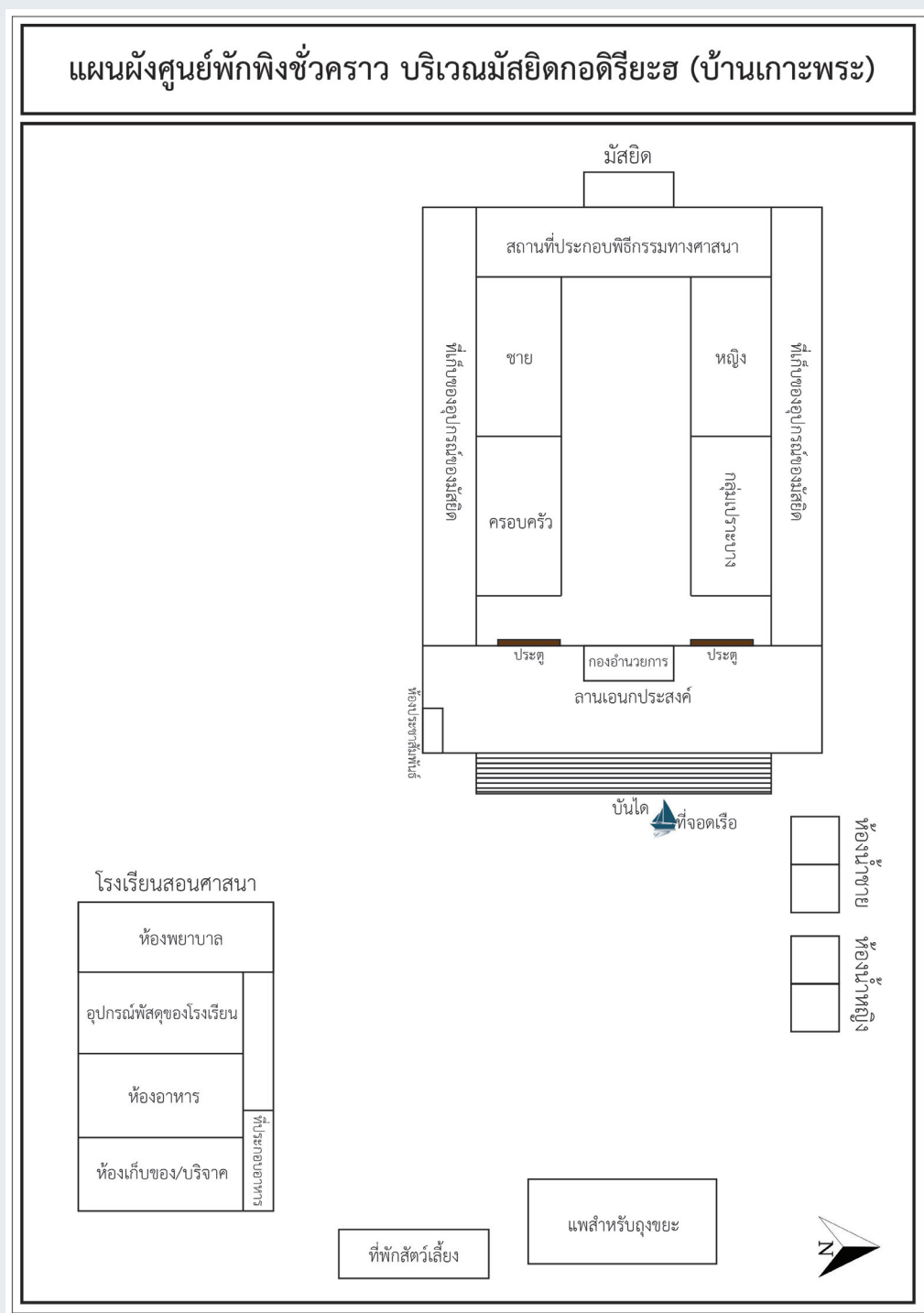
รูปที่ 8-9 : การอบรมการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชนบ้านเกาะพระ

ที่มา : โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย, ADPC (2559)

รูปที่ 10 : ตัวอย่างแผนผังคณะกรรมการศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชนบ้านเกาะพระ

และร่วมกันระดมความคิดเพื่อพิจารณาเลือกพื้นที่ และวางแผนจัดการบริหารจัดการพื้นที่ตามมาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวและแนวปฏิบัติของชุมชน ซึ่งชุมชนลงมติเลือกมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวและจุดกระจายของของชุมชน ปัจจุบันบ้านเกาะพระมีแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน และมีคณะกรรมการที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่เมื่อเกิดเหตุการณ์อุทกภัยขึ้น

รูปที่ 11 : แผนผังศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน
ที่มา : โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย, ADPC (2559)

ส่วนที่ 3

แนวทางการจัดการดูแลและคุ้มครองดูแล
กลุ่มเปราะบางในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ส่วนที่ 3 : แนวทางจัดการดูแลและคุ้มครองดูแล กลุ่มเปราะบางในศูนย์พักพิงชั่วคราว

3.1 การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เป็นการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของปัจเจกชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิดในสถานการณ์วุ่นวาย และไม่ปกติสุขอันเนื่องมาจากภัยพิบัติธรรมชาติ การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนถือเป็นพื้นฐานสำหรับการทำงานด้านมนุษยธรรม เนื่องจากยังไม่มีตราสารกฎหมายควบคุมกิจกรรมด้านมนุษยธรรมอย่างเฉพาะเจาะจง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติพึงจะต้องได้รับการเคารพ (Respect) ปกป้อง (Protect) และเติมเต็ม (Fulfill) สิทธิมนุษยชนจากรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐ เจ้าของดินแดนหรือรัฐเจ้าของสัญชาติก็ตาม

สิทธิพื้นฐานของปัจเจกชนในสถานการณ์ ภัยพิบัติธรรมชาติที่รัฐจะต้องจัดการให้ผู้ประสบภัย มีดังนี้

1. สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to Life)
2. สิทธิด้านอาหาร (Right to Food)
3. สิทธิด้านน้ำ (Right to Water)
4. สิทธิการกลับสู่ถิ่นฐานเดิม (Right to Return)
5. สิทธิการมีที่อยู่อาศัย (Right to Housing)
6. สิทธิด้านเครื่องนุ่งห่ม (Right to Clothing)
7. สิทธิด้านสุขภาพ (Right to Health)
8. สิทธิในการได้รับรู้ถึงข้อมูล (Right to Access Information)
9. สิทธิการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม (Right to Humanitarian Assistance)

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ระบุว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือ สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทาง ศาสนา การศึกษาอบรม หรือ ความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิพื้นฐานของปัจเจกชนในเหตุภัยพิบัติ ไม่ว่าผู้ประสบภัยนั้นจะเป็นใคร มีทะเบียนราษฎรหรือไม่ เป็นคนต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยว หรือมีเพศสภาพเช่นใดก็ตาม

กลุ่มเปราะบาง (Vulnerability)

กลุ่มเปราะบาง หมายถึง บุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเนื่องจากขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง หรือเหตุปัจจัยอื่นๆ กลุ่มเปราะบางมักหมายถึง เด็ก ผู้หญิง คนพิการ และผู้สูงอายุ

- **เด็ก** หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส (พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546)
- **ผู้สูงอายุ** หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546)
- **คนพิการ** หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป (พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550)

ในเหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ เด็กต้องได้รับความช่วยเหลือและปกป้อง เนื่องจากมีรายงานบ่อยครั้งที่เด็กต้องพลัดพรากครอบครัว หรือเลวร้ายกว่านั้นต้องตกเป็นเด็กกำพร้า ขาดผู้คุ้มครองและดูแลท่ามกลางสถานการณ์ที่ฉุกเฉิน จึงตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกละเมิด และไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ส่งผลให้ความต้องการของเด็กถูกละเลยหรือมองข้ามไป (รายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กอยู่ในหัวข้อ 3.3)

ผู้หญิง ในกลุ่มของผู้หญิง ยังแบ่งได้เป็นประเภทต่างๆ ซึ่งมีความเปราะบางต่างกัน เช่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร แม่เลี้ยงเดี่ยว แม่เฒ่า เป็นต้น ซึ่งความต้องการในเหตุภัยพิบัติย่อมแตกต่างกันไป เช่น หญิงมีครรภ์อาจจะเกิดความเครียดจากสถานการณ์และส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ หญิงให้นมบุตรอาจจะต้องระมัดระวังเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กอ่อนระหว่างอยู่ในที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ดีก็จะส่งผลถึงสุขภาพของเด็กอ่อน เช่น การติดเชื้อโรค เป็นต้น

โดยทั่วไปในเหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติหรือในสถานการณ์วิกฤตผู้หญิงมีความเครียดและมีความยากลำบากในการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น เพราะโดยบทบาททางเพศแล้ว ผู้หญิงจะต้องดูแลสวัสดิการ และความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ในสถานการณ์ภัยพิบัติเด็กผู้หญิงอาจต้องรับภาระมากขึ้น เด็กผู้หญิงวัยรุ่นไม่สะดวกใจที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นในศูนย์พักพิงชั่วคราวเพราะขาดความเป็นส่วนตัว และมีความกังวลเรื่องความปลอดภัย การที่ผู้หญิงมีโอกาสเข้าถึงสื่อต่างๆ น้อยกว่าผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสบอกความต้องการมุมมองของตนให้คนอื่นรับรู้ ทำให้ความต้องการของผู้หญิงมักจะถูกมองข้ามทั้งๆ ที่ผลกระทบที่ได้รับอาจจะรุนแรงกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจึงไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมและตรงตามความต้องการ เช่น ศูนย์พักพิงชั่วคราวบางแห่งไม่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง ไม่มีการคำนึงถึงความปลอดภัยของที่พัก เช่น ระยะเวลาไม่มีการรักษาความปลอดภัย และกลอนประตูไม่แน่นหนา มีจุดอับ จุดเสี่ยงอันตรายมากกว่า

ในเกือบทุกวัฒนธรรม การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชาย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ส่วนมากผู้ชายมักจะมีอำนาจ ได้รับโอกาสการเข้าถึงและการตัดสินใจใช้ทรัพยากรมากกว่าผู้หญิง ความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันนี้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง ผู้ชาย เด็กหญิง และเด็กชายแตกต่างกัน รวมถึงการได้รับความเสี่ยงที่ไม่เหมือนกัน ในเหตุการณ์น้ำท่วมผู้หญิงมีโอกาสเสียชีวิตมากกว่าผู้ชาย

เพราะขาดทักษะว่ายน้ำ ในการช่วยเหลือตนเองซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ทำความเข้าใจสัญญาณเตือนภัยพิบัติจึงน้อยกว่าผู้ชายเพราะได้รับการศึกษาน้อยกว่า อีกทั้งผู้หญิงมีโอกาสถูกล่วงละเมิดทางเพศในระหว่างพักอยู่ในที่พักฉุกเฉิน

ผู้หญิงมีความเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิด ต้องเป็นผู้ดูแลเด็กและผู้สูงอายุและหลังจากเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ ผู้หญิงต้องรับภาระทั้งงานบ้าน ดูแลสมาชิกในครอบครัวและช่วยทำงานหารายได้ให้เพียงพอกับความต้องการของครอบครัว ผู้หญิงบางคนอาจเป็นเหยื่อสูญเสียสามีหรือได้รับความรุนแรงจากสามี เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด ผู้หญิงมักจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายกว่าผู้ชาย และส่วนใหญ่จะรับรู้ปัญหาในทางลบ และรุนแรง ไม่สามารถควบคุมได้ มักจะเผชิญปัญหาโดยวิธีการคิดหมกมุ่นอยู่กับปัญหาซ้ำ ๆ

การที่ชุมชนมีสัดส่วนของผู้หญิงที่เป็นคณะกรรมการต่างๆ ของชุมชนน้อยทำให้ขาดมุมมองจากประสบการณ์ของผู้หญิงในการวางแผน นอกจากนี้ ในแง่การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ หลายชุมชนไม่มีการเก็บข้อมูลจำแนกเพศและอายุ ทำให้ในขณะเกิดภัย ผู้ให้การช่วยเหลือไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะจัดสรรความช่วยเหลือ ดังนั้น ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือในเหตุภัยพิบัติต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศและบทบาทหน้าที่ภาระความรับผิดชอบและเปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบางมีบทบาทมีส่วนร่วมวางแผนบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือสมสัดส่วนลดการคุกคามข่มขืนและทำร้ายผู้หญิง ลดช่องว่างเรื่องความแตกต่างทางเพศ กำจัดการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิงในการจัดการภัยพิบัติ เมื่อ พ.ศ. 2553 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2553) นำเสนอตัวอย่างแนวทางการจัดการภัยพิบัติที่คำนึงถึงมิติของผู้หญิง ได้แก่

1. มีการจัดเก็บข้อมูลจำแนกเพศ วัย ของคนในชุมชน เพื่อใช้สำหรับการวางแผนการให้ความช่วยเหลือ
2. ให้มีตัวแทนเพศหญิงในสัดส่วนที่เหมาะสมในคณะกรรมการภัยพิบัติ คณะกรรมการดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว เช่น ฝ่ายเฝ้าระวังภัย ฝ่ายแจ้งเตือนภัย ฝ่ายอพยพ เพื่อให้เกิดมุมมองในการทำงานจากประสบการณ์ของผู้หญิง
3. มีการตรวจสอบดูยังชีพให้ตรงกับความต้องการของผู้รับเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
4. มีการรักษาความปลอดภัยในที่พักพิง มีการกำหนดระยะห่าง แสงสว่าง ความแน่นหนา และปลอดภัย
5. การแยกห้องน้ำชายหญิง ให้มีฉากกั้นหรือมีที่ก้ำกั้ว มีระยะห่างกันระหว่างห้องน้ำสำหรับผู้ชายและผู้หญิง มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอ มีแสงสว่าง และไม่ไกลจากที่พัก

คนพิการ ในสถานการณ์ปกติคนพิการทั้งร่างกายหรือจิตใจจะตกเป็นกลุ่มบุคคลผู้ถูกกลั่นแกล้งจากสังคม เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพและอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้น คนพิการในสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติก็จะต้องได้รับความลำบากเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้คนพิการก็เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม และมีสิทธิในการดำรงชีวิตโดยเท่าเทียมกับคนไม่พิการ ความพิการอาจเป็นเกิดจากความพิการโดยกำเนิดหรือพิการเนื่องจากภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้น การให้ความช่วยเหลือคนพิการต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ที่คนพิการต้องเผชิญ จึงต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่ทางกายภาพ/สภาพแวดล้อมภายในศูนย์พักพิงให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการผู้ประสบภัย เช่น จัดให้มีห้องน้ำที่คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ จัดให้มีสิ่งของเครื่องใช้ ยา อุปกรณ์ทางการแพทย์ และอุปกรณ์

อำนวยความสะดวก การตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของคนพิการจะช่วยเพิ่มทางเลือกในการตัดสินใจอพยพไปอยู่ ศูนย์พักพิงของคนพิการและครอบครัวอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้องค์กรด้านคนพิการที่มีประสบการณ์ เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงฯ เพื่อแบ่งเบาภาระเจ้าหน้าที่ศูนย์พักพิงและตอบสนองความต้องการจำเป็น เฉพาะของคนพิการแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม

ผู้สูงอายุ เมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นวาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย หรือธรณีพิบัติภัย เช่น พายุเฮอริเคนแคทรีนา ที่พัดถล่มรัฐลุยเซียนา สหรัฐอเมริกา (2548) แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในประเทศเฮติ (2553) แผ่นดินไหวที่เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น (2538) ผู้สูงอายุจะเสียชีวิตด้วยอัตราที่สูงกว่าคนในวัยอื่น และได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกาย และจิตใจมากกว่าคนในกลุ่มอายุอื่นๆ ผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มเปราะบางเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติเพราะสภาพร่างกาย มีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะเมื่อมีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุมักมีสภาพจิตใจที่อ่อนไหว ติดสถานที่อยู่ ไม่อยาก เคลื่อนย้าย คำนึงกับการอยู่อาศัยที่เดิมและยากที่จะปรับตัว ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายเมื่อเกิดภัยพิบัติ สูงขึ้นไปอีกคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียว หรืออยู่ตามลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกัน และผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ขาดญาติพี่น้องหรือเครือข่ายทางสังคม

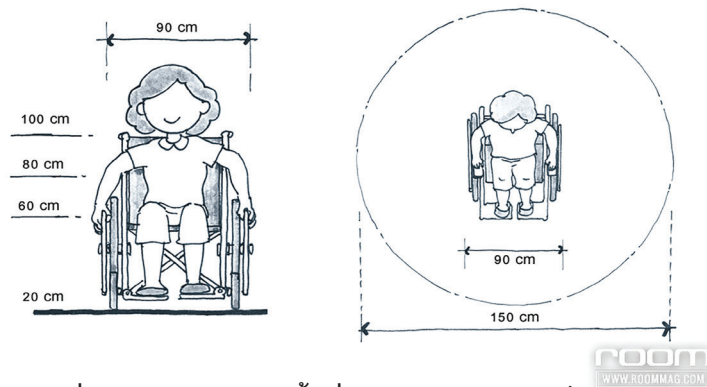
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุในเหตุอุทกภัย 2554 พื้นที่จังหวัดอุทัยธานีของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) เกี่ยวกับผลกระทบ ของภัยพิบัติต่อผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาและมีความต้องการที่แตกต่างและมากกว่าประชากรทั่วไป ชัดเจนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาลูกหลานหรือผู้อื่น เดินไม่ได้ มีโรคเรื้อรังที่ต้องการการรักษาและรับยา ต่อเนื่อง เช่น โรคเบาหวาน ที่ต้องได้รับประทานอาหารสอดคล้องกับยา และผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วยฉับพลัน ผลการศึกษา พบว่าความต้องการสำคัญที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทั้งที่พำนักอยู่ในบ้านและที่อพยพเข้าสู่ศูนย์อพยพ ได้แก่ การได้รับ ข้อมูลข่าวสารของสถานการณ์ที่จริงถูกต้องและทันเวลา

- การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และระบบที่สามารถชี้ตำแหน่งของครัวเรือนที่มีกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ต้อง พึ่งพาผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังและต้องการการรักษาต่อเนื่อง เป็นต้น
- การช่วยเหลือสนับสนุนที่รวดเร็วทันเวลา ทั้งถึง และสม่ำเสมอ
- การเคลื่อนย้ายที่เหมาะสมทั้งในกรณีการอพยพและเมื่อเกิดความเจ็บป่วย โดยเฉพาะความพร้อม ความเหมาะสมของยานพาหนะ และทักษะของผู้ให้การช่วยเหลือ
- ครุภัณฑ์และสถานที่ที่พำนักที่เหมาะสม เช่น ห้องสุขาเคลื่อนที่ที่เอื้อต่อการเข้าใช้ของผู้สูงอายุ
- อาหาร น้ำดื่มและถุงยังชีพที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุและผู้ที่มีโรคประจำตัว
- ยาและเวชภัณฑ์สำหรับผู้ที่เป็นโรคเรื้อรัง และการได้รับทันเวลา
- การส่งเสริมฟื้นฟูภายหลังน้ำลดที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการดำเนินการที่ต้องลดขั้นตอนให้สะดวก

ข้อมูลจากการวิจัยยังพบว่า นอกจากการตอบสนองต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเกิดน้ำท่วมเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทั่วถึง ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ขาดระบบและการดำเนินการที่รองรับความต้องการของผู้สูงอายุ

3.2 แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกคนพิการและผู้สูงอายุ

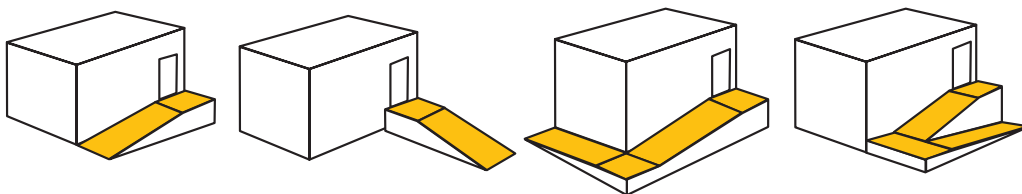
- 1) พื้นที่สำหรับรถเข็นวีลแชร์ ในศูนย์อพยพควรจัดให้มีพื้นที่ที่กว้างพอสำหรับคนพิการหรือผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็น เพื่อให้สามารถขึ้นและหมุนรถเข็นได้โดยสะดวก

รูปที่ 12 : แสดงสัดส่วนพื้นที่และสัดส่วนของรถเข็นวีลแชร์

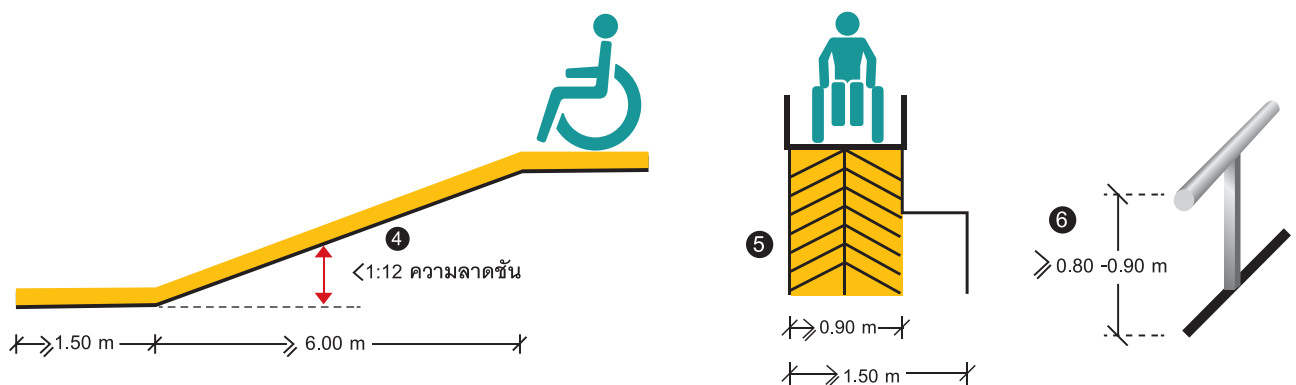
ที่มา : <http://www.baanlaesuan.com/5284/ideas/healthy-care-home/>

- 2) ทางลาดขึ้นอาคาร ต้องมีสัดส่วนความยาวอย่างน้อย 1:12 เมตร และความกว้าง 90 ซม. และมีราวจับ 2 ข้าง

รูปที่ 13 : การทำทางลาดรูปแบบต่างๆ

ที่มา : CBM International

รูปที่ 14 : สัดส่วนทางลาดสำหรับคนพิการใช้รถเข็นนั่ง

ที่มา : CBM International

รูปที่ 15 : ตัวอย่างการทำทางลาดสำหรับเข้าสู่อาคาร

ที่มา : ดร.ปาริฉัตร ครองจันทร์ (2560)

รูปที่ 16 : ตัวอย่างทางลาดเข้าอาคาร

ที่มา : CBM International

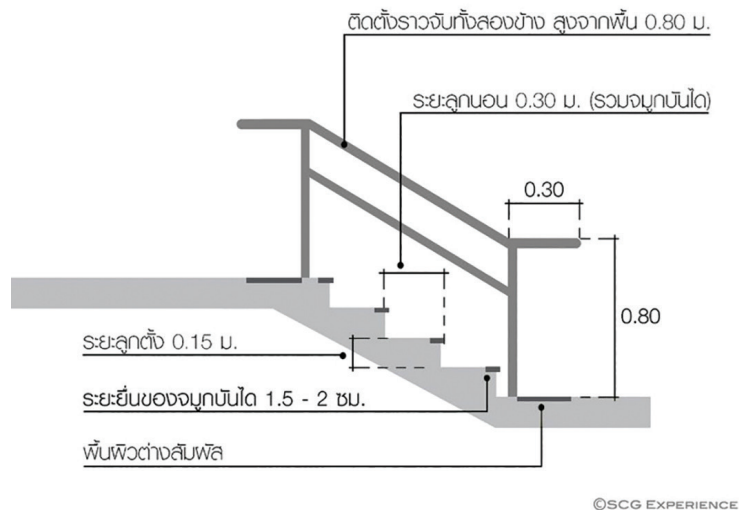

รูปที่ 17 : ตัวอย่างการทำทางลาดที่เชื่อมอาคารที่พังกึ่งกับห้องน้ำ

ที่มา : CBM International

3) **บันได** ชั้นบันไดต้องมีความสูงไม่เกิน 16 ซม. มีความลึกอย่างน้อย 26 ซม. มีราวจับทั้งสองข้าง

รูปที่ 18 : แสดงสัดส่วนขนาดบันได

ที่มา : <http://www.scgbuildingmaterials.com/th/CAMPAIGN/SCGElderCare/กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง/ไอเดียการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ.aspx>

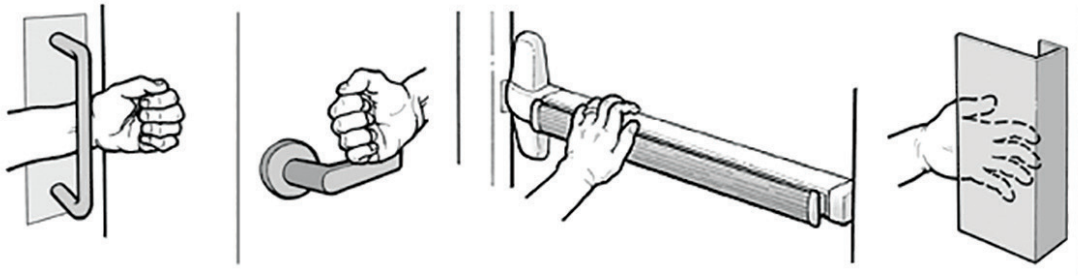
4) **ระเบียง** หากศูนย์พักพิงมีระเบียง จะต้องเป็นพื้นระเบียงที่ไม่ลื่น มีความกว้างอย่างน้อย 90 ซม. มีราวระเบียงเพื่อความปลอดภัย ป้องกันไม่ให้เกิดการพลัดตกและมีประตูเข้าอาคารอยู่ระนาบเดียวกับพื้นระเบียง (ไม่มีขั้น)

รูปที่ 19 : แสดงตัวอย่างระเบียงอาคาร

ที่มา : โครงการลดความเสี่ยงต่ออุทกภัยในประเทศไทย, ADPC (2559)

5) **ประตู** กรอบประตูควรมีความกว้างอย่างน้อย 90 ซม. เพื่อให้ผู้ใช้รถเข็นเข้าออกได้ และไม่ควรเป็นพื้นที่เล่นระดับ ที่จับหรือลูกบิดประตูควรช่วยให้คนพิการที่มีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรงเปิดประตูกายและอยู่ในระดับที่ผู้นั่งรถเข็นสามารถเปิดได้เอง ควรทาสีวงกบประตูด้วยสีสดๆ เช่น สีเหลือง เพื่อช่วยคนพิการทางสายตาประเภทสายตาเลือนราง หรือผู้สูงอายุที่สายตาฝ้าฟางได้สังเกตเห็นประตูชัดขึ้น

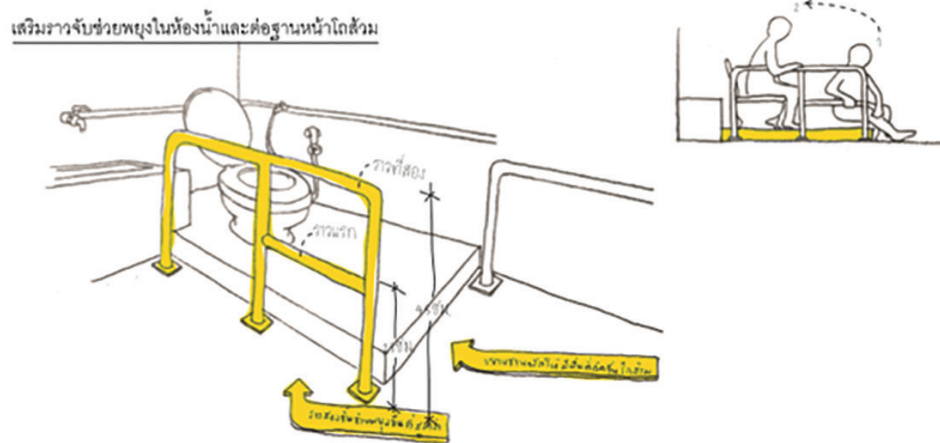
รูปที่ 20 : ตัวอย่างประตูแบบต่างๆ

ที่มา : <http://www.bluerollingdot.org/articles/design/203>

6) **ไฟส่องสว่าง** ต้องมีไฟส่องสว่างเพียงพอเพื่อช่วยให้คนพิการประเภทสายตาเลือนรางและผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางการมองเห็นสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆได้ และทำให้ศูนย์พักพิงช่วยควรมีความสะอาดสบายยิ่งขึ้น

7) **ห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ** ในการออกแบบห้องน้ำเพื่อคนพิการ ซึ่งประกอบด้วยห้องน้ำ ที่อาบน้ำ ห้องส้วม และอ่างล้างมือ มีการกำหนดมาตรฐานไว้ คือ

- ประตูห้องน้ำที่จัดให้คนพิการควรเป็นบานเลื่อน กว้างอย่างน้อยกว่า 90 เซนติเมตร เปิดค้างได้ไม่น้อยกว่า 90 องศา ไม่มีธรณีประตู ถ้าเป็นพื้นต่างระดับต้องไม่เกิน 2 เซนติเมตร
- มีราวจับจากประตูทางเข้า ไปยังที่อาบน้ำ และห้องน้ำ ราวจับสูงไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร และแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักได้
- พื้นห้องน้ำใช้วัสดุกันลื่น พื้นที่อาบน้ำมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร เพื่อให้รถเข็นสามารถหมุนตัวได้
- สิ่งของ เครื่องใช้ อุปกรณ์ภายในที่อาบน้ำ ให้สูงจากพื้นความสูงระหว่าง 0.25 – 1.20 เมตร
- พื้นภายในห้องส้วม กว้างยาวไม่น้อยกว่า 1.50-1.70 เซนติเมตร
- ติดอักษรเบรลล์ เพื่อให้คนตาบอดได้ทราบว่าเป็นห้องน้ำหญิงหรือชาย ไว้บริเวณที่ใกล้ประตู
- ติดตั้งสัญญาณไฟสำหรับเตือนภัย หรือเรียกหาสำหรับผู้พิการทางหู หรือสัญญาณสำหรับสื่อความหมายอื่นๆ ไว้ในห้องน้ำ

รูปที่ 21 : ตัวอย่างห้องน้ำสำหรับคนพิการ

ที่มา : <http://www.bluerollingdot.org/articles/design/203>

รูปที่ 22 : ภาพห้องน้ำสำหรับคนพิการในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ที่มา : CBM International

3.3 การคุ้มครองเด็กในภาวะภัยพิบัติ

ในภาวะวิกฤติหรือภาวะฉุกเฉิน เช่น การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องให้ความคุ้มครองไม่ให้เด็กถูกแยกจากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ถ้ามีการพลัดพรากเกิดขึ้น จะต้องรับผิดชอบในการสืบหาครอบครัวเดิมและนำเด็กกลับสู่ครอบครัว โดยระหว่างการสืบหานี้จะต้องจัดให้เด็กอยู่กับครอบครัวชั่วคราว

โดยเด็กทั้งชายและหญิงต้องได้รับการคุ้มครองเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงและอันตรายแก่เด็ก เช่น การทำร้ายร่างกายและการบาดเจ็บเนื่องจากต้องแย่งทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด การละเมิดทางเพศ การลักพาตัว การข่มขู่คุกคาม ล้อเลียน ความรุนแรงภายในครอบครัว โรงเรียน และความรุนแรงระหว่างเด็กด้วยกันเอง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำงานร่วมกับเด็กควรได้รับการอบรมหรือได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องการคุ้มครองเด็ก หรือปรึกษาผู้รู้ด้านดังกล่าว

ข้อปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานร่วมกับเด็กในสภาวะภัยพิบัติ ได้แก่

1. ไม่อยู่ลำพังกับเด็กในที่ลับตา ถ้าต้องนำเด็กไปที่ใดต้องไปกับเด็กอย่างน้อยสองคนหรือมากกว่า และต้องแจ้งรายละเอียดให้ผู้ปกครองทราบด้วย
2. ไม่ทำอะไรๆ ให้เด็กเกิดความอับอาย เช่น ล้อเลียน ล้อเล่น ดุฎก ทำร้ายจิตใจ ตั้งสมญานามโดยเน้นปมด้อยของเด็ก หรือพูดจาหยาบค้ายกับเด็ก
3. ไม่เลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง ให้การช่วยเหลือแก่เด็กทุกคนโดยเท่าเทียม และพยายามเข้าถึงเด็กพิการ เด็กต่างชาติ หรือเด็กจากต่างภูมิลำเนา เป็นต้น
4. ไม่ควรซื้อของใดๆ ให้เด็กโดยไม่มีเหตุผล เป็นการสร้างพฤติกรรมไม่พึงตนเองให้เด็กโดยไม่จำเป็น
5. ไม่ละเมิดสิทธิทางร่างกายของเด็ก
6. ไม่พัฒนาความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับเด็ก ให้ระวังการสัมผัส โอบกอด
7. ไม่พัฒนาความสัมพันธ์ที่แสวงหาประโยชน์จากเด็ก
8. ไม่ให้ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ส่วนตัวกับเด็ก แต่ให้เบอร์โทรศัพท์ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเด็กได้
9. ไม่กระทำการใดๆ ที่อาจจะเป็นการเสี่ยงอันตราย หรือก่ออันตรายแก่เด็ก
10. ไม่ให้เด็กนอนในห้องพักของตนโดยปราศจากการรับรู้ของคนอื่น
11. ไม่อนุญาต อนุญาต และส่งเสริมให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ไม่ปลอดภัย หรือกิจกรรมรุนแรง
12. หลีกเลี่ยงการกระทำและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการยั่วยวนทางเพศ

13. ห้ามนำสิ่งเสพติดทุกประเภทเข้าสู่ศูนย์พักพิง

14. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดีและมีความเป็นมืออาชีพ

เจ้าหน้าที่หรือทีมคุ้มครองเด็กควรทำงานร่วมกับชุมชนและครอบครัว ให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ในการจัดศูนย์พักพิงชั่วคราวโดยคำนึงถึงหลักการคุ้มครองเด็ก และหากมีเด็กพิการ จะต้องทำความเข้าใจกับสภาพความพิการให้ถ่องแท้เพื่อให้การช่วยเหลืออย่างถูกต้อง (UNICEF, Save the Children)

การดูแลสุขภาพจิตของเด็ก

ผู้ปกครองควรมีการเตรียมการด้านจิตใจเด็กในสภาวะฉุกเฉิน ผู้ปกครองควรเล่าให้เด็กรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นมีแผนการจะทำอะไรต่อและมีหนทางแก้ปัญหาอย่างไร ผู้ปกครองควรตั้งสติหาทางออกให้เด็กได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและเล่าความรู้สึกของตนเอง หากมีเวลา ให้ทำกิจกรรมคลายเครียด เช่น ทำกิจกรรม เล่นเกม เล่นนิทาน ยกตัวอย่างของเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น ให้เด็กได้ เตรียมพร้อมสำหรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างไร พ่อแม่ต้องหมั่นสังเกตเด็ก และนำเด็กไปพบแพทย์ดูแลด้านจิตใจ เมื่อเด็กมีความวิตกกังวล พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เช่น กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว นอนไม่หลับ เก็บตัวเงียบ คิดฆ่าตัวตาย ต่อต้านสังคม

การจัดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก

การอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นเวลานาน อาจจะทำให้รู้สึกอึดอัด และเครียด จึงควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับเด็ก โดยอาจจะประสานงานกับหน่วยงาน โรงเรียน หรือองค์กรที่มีความชำนาญเรื่องเด็กที่อยู่ในพื้นที่มาช่วยออกแบบกิจกรรมตามเงื่อนไขต่างๆ เช่น อายุของเด็ก เชื้อชาติ ความพิการ ศาสนา และเงื่อนไขทางสังคม เป็นต้น

โดยพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กควรจัดให้มีเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมหมุนเวียนหลายรูปแบบ มีมุมกิจกรรมที่เด็กสามารถเข้าถึงได้เองอย่างอิสระ เช่น มุมหนังสือ มุมศิลปะ มุมของเล่น เป็นต้น ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้จัดกิจกรรมได้

การดูแลสุขภาพของเด็กทารกในศูนย์พักพิง

สำหรับเด็กเล็ก เมื่อมีการอพยพ และย้ายเข้าไปยังที่พักพิง สิ่งที่ต้องนึกถึงคือ น้ำสะอาด อาหารและนม ให้เพียงพอทุกมื้อเป็นระยะเวลา 3-5 วัน เสื้อกันหนาว ผ้าห่ม หมวก ถุงเท้าเพื่อความอบอุ่น รวมถึงยาประจำตัวเด็ก ส่วนการเตรียมอาหารแห้งควรมีโปรตีนให้พอ เช่น ไข่ต้ม อาจพukupได้ 2 วันโดยไม่เสีย หรืออาหารเนื้อสัตว์ปรุงสำเร็จไม่เสียง่าย เพราะหากขาดโปรตีนและพลังงาน เด็กจะเกิดภาวะขาดสารอาหาร ทำให้เจ็บป่วยได้ง่าย ถ้าเด็กเป็นปกติจะสังเกตได้คือกินได้ เล่นได้ หลับได้ อุจจาระปัสสาวะปกติ หากผิดไปจากนี้ ควรต้องดูอาการอย่างใกล้ชิดและถ้าอาการไม่ดีขึ้นภายใน 1-2 วัน ควรนำเด็กพบแพทย์โดยเร็ว

- มีไข้สูง ไข้มาก หอบ อาจเป็นอาการจากโรคปอดอักเสบ ปอดบวมในเด็ก
- มีไข้สูง รับประทานน้อยลง คลื่นไส้ อาเจียน อาจเป็นอาการเริ่มต้นของโรคไข้เลือดออก

- มีไข้ ปวดกล้ามเนื้อที่ขา ตาแดง อาจเป็นอาการของโรคฉี่หนู
- ท้องร่วง/ท้องเสีย อาเจียน มีการสูญเสีย น้ำ โดยที่ให้อาหารหรือให้เกลือทดแทนแล้วไม่ดีขึ้น เด็กมีไข้สูง หงุดหงิด
ปัสสาวะน้อยลง

กล่องข้อความที่ 4

กรณีศึกษาเรื่องการจัดศูนย์อพยพสำหรับผู้ประสบอุทกภัย

ให้อ่านกรณีศึกษาต่อไปนี้เพื่อวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำในอนาคต

จากการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพที่พักในการจัดศูนย์อพยพสำหรับผู้ประสบอุทกภัย : มุมมองของเด็กและผู้ปกครองโดย นันทกา สวัสดิพานิชและ จุไร อภัยจิรรัตน์ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลในศูนย์อพยพเมื่อครั้งอุทกภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2554 ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี จำนวน 32 คน และเด็กอายุ 7-12 ปี จำนวน 30 คน ที่ประสบอุทกภัยและเข้าพักพิงในศูนย์อพยพ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2555

โดยศึกษาในศูนย์อพยพที่จัดตั้งเฉพาะกิจ ไม่ได้อยู่ในระบบที่มีการเตรียมการไว้พบว่าศูนย์อพยพบางแห่งไม่มีความพร้อมของทรัพยากร และสภาพแวดล้อมไม่ได้เอื้อต่อการอยู่อาศัย บางแห่งการเดินทางเข้าออกมีความยากลำบาก อาสาสมัครหรือ หน่วยงานจากภายนอกไม่สามารถเข้ามาให้ความช่วยเหลือได้ ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในเรื่องของการอาหารและน้ำดื่ม การจัดเก็บสิ่งปฏิกูลและขยะ บางแห่งไม่มีการลงทะเบียนผู้เข้าพักพิงขาดการจัดสรรพื้นที่เพื่อพักอาศัยสำหรับคน และสัตว์อย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งไม่มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมประจำวัน เช่น ปรุงอาหาร ซักล้าง ตากผ้า ทำกิจกรรมหรือสันทนาการ และประกอบศาสนกิจเนื่องจากข้อจำกัดในพื้นที่ของศูนย์อพยพ

โดยสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพที่พักในการจัดศูนย์อพยพตามการรับรู้ของเด็กและผู้ปกครองที่ประสบอุทกภัยพบประเด็นหลัก 5 ประเด็น ได้แก่

1. **อยู่อย่างอัดอัดทั้งกายใจ** ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากในศูนย์อพยพทำให้เกิดความรู้สึกอัดอัดทั้งกายและใจ ไม่สะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อตกลงของศูนย์อพยพ สภาพศูนย์อพยพ (บางแห่ง) แออัด อาคารที่พักและบริเวณโดยรอบไม่สะอาด บรรยากาศค่อนข้างรุ่มรวย บางแห่งไม่มีการลงทะเบียน ผู้เข้าพักพิงหรือจำกัดจำนวนผู้เข้าพักพิง ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“อึดอัดเพราะนอนเรียงกันสืบกกว่าคน ไม่เหมือนบ้านเรานะ เข้าห้องน้ำก็ต้องรอคิวไม่สะดวก อยู่บ้านเราดีกว่า ถ้าน้ำท่วมนิดเดียวก็คงอยู่บ้าน...และบางทีก็กระแทก คนเราไม่เหมือนกันนะ อยู่แปลกที่นะพุดง่าย... อึดอัดใจอยู่กับหลายคน เราจะนอนเขายังไม่นอน เรานอนดึก เขานอนหัวค่ำ”

2. ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ประสบภัยภัยของศูนย์อพยพบางแห่งล้อมวงเล่นไฮโล บางคนตั้งวงดื่มสุรา ส่งเสียง ตะโกนพูดจาเสียงดัง ผู้ใหญ่บางรายตะโกนดูบุตรหลานของตนเองที่วิ่งเล่นด้วยเสียงดัง ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าบางครั้งมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากมาอยู่ร่วมกับบุคคลแปลกหน้า มีเหตุการณ์ลักขโมยทรัพย์สิน ทะเลาะวิวาท ทุกล่วง ละเมิดทางเพศ เล่นการพนัน เกิดขึ้นในศูนย์อพยพ ตัวอย่างเช่น

“คนที่มาอยู่รวมกันร้อยละพ่อแม่ ไม่รู้มี โรคจิตไหม อะไรไหม ในศูนย์เพิ่งไล่ไป คนหนึ่ง ชี้เมาไปกินเหล้าข้างนอกกลับมาเมา ช้างใน เราก็ก้าว ที่นี้ก็มีของหาย เหมือน แฝงตัวเป็นผู้ลักขโมยมากลางคืน ดีสามหายไป เอากระเป๋าของคนในนี้ไปด้วย เห็นว่าหมดไปร่วมแสน กลัวจะเกิดเหตุไม่ดีมีร้าย”

3. สภาพการอยู่กินเสี่ยงต่อโรคภัย ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่าสภาพแวดล้อมของศูนย์อพยพอาจก่อให้เกิดโรค หรือการเจ็บป่วยได้ เนื่องจากสภาพที่แออัด อากาศ น้ำดื่ม น้ำใช้ อาหารที่นำมาแจกไม่สะอาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเล็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ยกตัวอย่าง เช่น

“ความสะอาดสำหรับเด็กไม่มี ต้องดูแลเอาเอง คือลูกเราอยู่ในมุ้ง เราก็ดูแลเอาไม่เอาออกมาจะให้หลานไม่ได้ ความสะอาดไม่มี น้ำที่อาบก็ไม่สะอาด หนูเอาน้ำขวดมาอาบน้ำให้ลูก แต่อาบน้ำน้อยมาก น้ำประปาไม่สะอาด เค็มแฉะ น้ำไม่ค่อยพอ เพราะเขาให้จำกัด”

4. มีสิ่งรบกวนแปรปรวนต่อการนอนหลับ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายบอกว่าการพักอยู่ในศูนย์อพยพ ทำให้นอนไม่หลับเพราะมีสิ่งรบกวนทั้งยุง แมลง สัตว์เลี้ยง และพฤติกรรมของผู้ประสบภัยรายอื่น ดังคำกล่าวต่อไปนี้

- “นอนไม่หลับ ระแวง หมาชอบเดินเพ่นพ่าน บางคนเอามามาด้วย มาจากวัด หนูนอน ไม่ค่อยหลับ ต้องคอยไล่...เวลานอนมี ยุงเยอะ แม่ก็เอา กย. (โลชั่นทากันยุง) มาทาให้ ยุงก็ยังกัดอยู่”
- “นอนดึก สี่ทุ่มยังไม่นอนเลย ไม่ยอมนอน รอบข้าง บางทีผู้ใหญ่คุยเสียงดัง ดูทีวี เสียงก็ได้ยินประกาศโน่นบ้าง นี่บ้าง นอนกลางวัน ก็นอนผิดเวลา”

5. ปัญหาหลากหลายท้าทายให้จัดการ การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลต่อสภาพที่แออัดและการจัดศูนย์อพยพมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ และเป็นสิ่งที่ผู้ประสบภัยต้องการให้มีการบริหารจัดการที่ดีทั้งเรื่องคน พื้นที่พักอาศัย สัตว์เลี้ยง สิ่งของบริจาค การกำจัดขยะหรือสิ่งปฏิกูล และการให้บริการสุขภาพโดยมี ประเด็นย่อย คือ

5.1 ขาดระเบียบการรับสิ่งของบริจาค หรือข้อตกลงที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรับสิ่งของบริจาคในศูนย์อพยพ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา ความวุ่นวายและความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆ

5.2 คนและสัตว์อยู่ปะปนกัน ผู้ให้ข้อมูล ระบุว่า การมีสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว เข้ามาร่วมพักอาศัยใน ศูนย์อพยพแต่ไม่ได้มีการจัดแยกพื้นที่ สำหรับสัตว์เลี้ยงอย่างเป็นสัดส่วน

5.3 พื้นที่สำหรับรับเด็กมีจำกัด ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเด็กหลายรายให้ข้อมูลว่าในศูนย์อพยพไม่มีพื้นที่สำหรับการ วิ่งเล่น พื้นที่เดิน หรือคลานสำหรับเด็กเล็ก

อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าสภาพศูนย์อพยพมีปัญหาในการบริหารจัดการ คือ การประสานงาน ที่ไม่ดีพอโดยเฉพาะกับหน่วยงาน ภายนอกเพื่อขอรับการช่วยเหลือ และการบริการสุขภาพที่ไม่มีความชัดเจนและ ขาดการติดตามผลการบริการ ทำให้ผู้ประสบภัยบางแห่งได้รับการบริการ สุขภาพและยารักษาโรคเบื้องต้น ขาดข้อมูล ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการถอดบทเรียนประสบการณ์ การจัดการศูนย์พักพิงช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยน้ำท่วมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ที่สะท้อนว่าการดำเนินงานศูนย์อพยพขนาดใหญ่ที่มี อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพผู้ประสบภัย ในระยะแรกๆ เป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างทำและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การช่วยเหลือด้านสุขภาพจึงไม่เป็นระบบ

การศึกษาดังกล่าวสะท้อนปัญหาที่ว่า ศูนย์อพยพหลายแห่งมีการบริหารจัดการที่ยังไม่ตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้ประสบภัยและเป็นไปตามหลักสากล โครงการสเฟียร์ (sphere) หรือกฎบัตรมนุษยธรรมและ มาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติได้เน้นมาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ และการส่งเสริม สุขอนามัย 2) ด้านความมั่นคงปลอดภัยด้านอาหารโภชนาการ และการช่วยเหลือด้านอาหาร 3) ด้านที่พักพิง ที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภค และ 4) ด้านการบริการด้านสุขภาพ

ที่มา : วารสารสภาการพยาบาลปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2556)

חכמת ארץ

ภาคผนวก 1

รายการตรวจสอบ 1 : การประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชนเพื่อจัดหาพื้นที่ปลอดภัย

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
ก. ประชาชน			
1	จำนวนประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย และจำเป็นต้องอพยพ	_____ คน _____ ครอบครัว	
2	เพศ	ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน เด็กชาย (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน เด็กหญิง (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน ผู้สูงอายุต้องมีคนดูแล _____ คน ผู้สูงอายุไม่ต้องมีคนดูแล _____ คน	_____ คน
3	จำนวนคนพิการที่จำเป็นต้องอพยพ	พิการดูแลตัวเองได้ _____ คน พิการดูแลตัวเองไม่ได้ _____ คน ประเภทความพิการ พิการติดเตียง _____ คน พิการหู _____ คน พิการตา _____ คน พิการทางปัญญา _____ คน พิการอื่นๆ _____ คน	_____ คน

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
4	จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำการศูนย์พักพิง	กรรมการหมู่บ้าน _____ คน อปพร. _____ คน (ถ้ามี) อสม. _____ คน (ถ้ามี) พยาบาล _____ คน (ถ้ามี) เจ้าหน้าที่ _____ คน (ถ้ามี) อื่นๆ _____ คน (ถ้ามี)	_____ คน
5	จำนวนคนในศูนย์พักพิงตอนกลางวัน	ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน เด็ก (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน คนพิการ _____ คน	_____ คน
6	จำนวนคนในศูนย์พักพิงตอนกลางคืน	ผู้ชาย _____ คน ผู้หญิง _____ คน เด็ก (ต่ำกว่า 18 ปี) _____ คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) _____ คน คนพิการ _____ คน	_____ คน

ข. ความต้องการประจำวัน

1	น้ำดื่ม น้ำใช้ที่ต้องการ น้ำดื่มต่อวัน x จำนวนคน = ลิตร/วัน น้ำใช้ต่อวัน x จำนวนคน = ลิตร/วัน น้ำสำหรับดื่ม 2.5-3 ลิตรต่อคนต่อวัน น้ำสำหรับใช้ 2-12 ลิตรต่อคนต่อวัน	น้ำดื่มต่อคนต่อวัน _____ ลิตร น้ำใช้ต่อคนต่อวัน _____ ลิตร	น้ำดื่ม _____ ลิตร น้ำใช้ _____ ลิตร

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
2	จำนวนอาหารสำรองต่อวัน	ข้าวสาร _____ กระสอบ ผัก _____ กิโลกรัม เนื้อสัตว์ _____ กิโลกรัม แก๊สหุงต้ม _____ ถัง เตาแก๊ส _____ เต้า ปลากระป๋อง _____ ลัง อาหารสำเร็จรูป _____ ลัง นมสำหรับเด็ก _____ ลัง อื่นๆ _____	
3	จำนวนห้องส้วมที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยกชายหญิง	_____ ห้อง
4	จำนวนห้องอาบน้ำที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยกชายหญิง	_____ ห้อง
5	พื้นที่ซักล้างโดยประมาณ		_____ ตรม.

ค. ความต้องการด้านสังคมและวัฒนธรรม

1	ห้องสวดมนต์		_____ ห้อง
2	ห้องละหมาด		_____ ห้อง
3	ห้องประชุม พื้นที่สนทนาการ		_____ ห้อง

ง. ยานพาหนะ

1	จำนวนยานพาหนะและพื้นที่ รถยนต์ 1 คัน กว้าง 2.5 ม. ยาว 5 ม. รถจักรยานยนต์ 1 คัน กว้าง 1 ม. ยาว 2 ม. รถกระบะ 1 คัน กว้าง 1.8 ม. ยาว 5.5 ม. รถบัสดู กว้าง 4 ม. ยาว 12 ม.	รถยนต์ _____ คัน รถกระบะ _____ คัน รถจักรยานยนต์ _____ คัน อื่นๆ _____ คัน	พื้นที่สำหรับ ที่จอดรถประมาณ _____ ตร.ม.

หัวข้อประเมิน		รายละเอียด	ยอดรวม
จ. สัตว์เลี้ยง			
1	จำนวนสัตว์เลี้ยง	สุนัข _____ ตัว แมว _____ ตัว	รวม _____ ตัว
2	จำนวนสัตว์ปศุสัตว์	วัว _____ ตัว ควาย _____ ตัว หมู _____ ตัว เป็ด _____ ตัว ไก่ _____ ตัว อื่นๆ _____ ตัว	รวม _____ ตัว พื้นที่สำหรับ คอกสัตว์ ประมาณ _____ ตร.ม.
3	อาหารสัตว์และพื้นที่เก็บอาหารสัตว์	อาหารวัว/ควาย ฟาง/หญ้า อาหารหมู อาหารเป็ด อาหารไก่ อื่นๆ	พื้นที่สำหรับ เก็บอาหารสัตว์ ประมาณ _____ ตร.ม.

ภาคผนวก ๒

รายการตรวจสอบ 2 : การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัย

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
ก.	ทำเลที่ตั้ง			
1	ถนนหนทางเข้าถึงได้โดยรถยนต์และยานพาหนะอื่นๆ รวมทั้งเดินเท้า			
2	มีพื้นที่สำหรับจอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน รถบรรทุกขนส่งเสบียงอาหาร			
3	เป็นพื้นที่ที่มีดินแข็ง ฐานรากแข็งแรง ไม่ยุบตัวง่าย			
4	ปลอดภัยจากน้ำท่วม น้ำกัดเซาะ น้ำท่วมจากเขื่อนแตก ดินโคลนถล่ม			
5	ปลอดภัยจากกรณีพายุลมแรงพัดเสาไฟ ต้นไม้หักโค่น			
6	ใกล้โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และจุดบริการต่างๆ			
ข.	โครงสร้างสิ่งก่อสร้างอาคาร			
1	มีทางเข้าและออกอย่างน้อย 2 ทาง			
2	มีผนังอาคารอยู่ในสภาพดี ไม่แตกร้าว			
3	มีหน้าต่างแข็งแรง มีกระจกบานเกร็ด บานเลื่อน บานไม้เพื่อป้องกันลมฝน			
4	วงกบประตูหน้าต่างอยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดเสียหาย			
5	หลังคา เพดาน ไม่รั่วซึม			
6	ตัวอาคารสถานที่โดยรวมมีความปลอดภัยแข็งแรงดี			
ค.	ระบบสาธารณูปโภค			
1	มีไฟฟ้า หลอดไฟ สายไฟ ระบบตัดไฟ ปลั๊กไฟ และมีกระแสไฟฟ้าเพียงพอ			
2	มีแหล่งไฟฟ้าสำรอง			
3	มีจุดจ่ายน้ำประปา ก๊อกน้ำ และมีน้ำไหลเพียงพอ			

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
4	มีแหล่งน้ำใช้สำรอง เช่น บ่อน้ำ แท็งก์เก็บน้ำ			
5	มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วม เพียงพอ และแยกชาย-หญิง			
6	มีพื้นที่สำหรับตั้งสุขาเคลื่อนที่			
ง.	การใช้พื้นที่อื่นๆ			
1	มีพื้นที่สำหรับพักอาศัยรองรับตามจำนวนความต้องการ บริเวณที่พักมีอากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น มีเพดาน และผนังกันลมกันฝน			
2	มีพื้นที่ทำอาหารและเก็บอาหารที่ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเท			
3	มีสถานที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วนอยู่นอกอาคาร			
4	มีพื้นที่สำหรับซักล้าง			
5	มีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ จักรยานยนต์และยานพาหนะของประชาชน (ตามที่ประเมินไว้)			
6	มีพื้นที่กว้างสำหรับสัตว์เลี้ยง (ตามที่ประเมินไว้)			
จ.	สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและเด็ก			
1	พื้นเรียบ ไม่ขรุขระ ไม่มีกองเศษไม้ เศษขยะ จากทางเข้าศูนย์พักพิงจนถึงประตูอาคาร สามารถทำทางให้รถเข็นประเภทต่างๆ เข้าได้ เช่น รถเข็นคนพิการ รถเข็นผู้สูงอายุ รถเข็นเด็ก รถเข็นอาหาร เสบียง ของบรรเทาทุกข์ หากพื้นไม่เรียบ สามารถนำกระดานมาปูทางได้			
2	มีทางลาดขึ้นอาคาร (สัดส่วนความสูง 1 เมตร ต่อความยาว 12 เมตร) มีราวจับสองข้าง และกว้างอย่างน้อย 1 เมตรเพื่อกันอุบัติเหตุลื่นล้ม			
3	บานประตู (ทางเข้าและประตูห้องน้ำ) ควรกว้างอย่างน้อย 90 ซม. เพื่อให้คนพิการหรือผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นนั่งเข้าประตูได้			
4	ประตูทางเข้าควรทาสีสดๆ เพื่อให้คนพิการประเภทสายตาดูแลองศาสังเกต			
5	บานประตูเปิดได้กว้างพอ มีที่จับ ที่ล็อก บานประตูไม่หนัก สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็กเปิด ปิดได้สะดวก			

ข้อ	หัวข้อ – รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
6	มีทางลาดหรือทางเรียบไปห้องน้ำ มีราวจับตลอดทางเดินสำหรับคนตาบอด คนชรา มีไฟส่องสว่าง และไม่มีจุดอับสายตา ที่จะเป็นจุดเสี่ยงสำหรับผู้สูงอายุและเด็กๆ			
7	ห้องน้ำคนพิการต้องมีพื้นที่ทั้งนอกและในห้องน้ำที่กว้างพอสำหรับ การหมุนรถเข็นได้ มีโถส้วมสูงประมาณ 45-50 ซม. และที่ราวจับที่แข็งแรง			
จ.	พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม			
1	มีพื้นที่สำหรับห้องสวดมนต์ ห้องละหมาด			
2	พื้นที่เล่นนันทนาการ			
3	พื้นที่สำหรับเด็ก			
4	พื้นที่ส่วนตัวสำหรับสตรี คนพิการ			

ภาคผนวก 3

รายการตรวจสอบ 3 : การจัดเตรียมพื้นที่ในอาคารศูนย์พักพิงชั่วคราว

ข้อ	พื้นที่	มี	ไม่มี	บริเวณที่กำหนด
1	พื้นที่ลงทะเบียน ให้แยกคนพิการ ผู้สูงอายุ หญิงมีครรภ์ และจัดล่ามภาษาท้องถิ่นสำหรับคนต่างด้าว			
2	พื้นที่ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน			
3	จุดรับบริจาค			
4	พื้นที่นอน (พื้นที่ครอบครัว พื้นที่สำหรับคนไม่มีครอบครัว แยกชาย หญิง)			
5	พื้นที่ประกอบอาหาร			
6	พื้นที่แจกอาหาร สิ่งของบรรเทาทุกข์			
7	พื้นที่ห้องน้ำ พื้นที่สำหรับสุขาลอยน้ำ			
8	ห้องน้ำ/ห้องส้วมคนพิการ			
9	พื้นที่สำหรับทิ้งขยะและของเสีย			
10	พื้นที่ปฐมพยาบาล ห้องพยาบาล			
11	พื้นที่ซักล้าง ราวตากผ้า			
12	พื้นที่อาบน้ำแยกชาย หญิง			
13	พื้นที่จุดรับ-จ่ายน้ำ จุดตั้งแท็งก์น้ำ			
14	พื้นที่เก็บของบรรเทาทุกข์ ของบริจาค			
15	พื้นที่ทำงาน/ประชุมคณะกรรมการ			

ข้อ	พื้นที่	มี	ไม่มี	บริเวณที่กำหนด
16	พื้นที่พักผ่อน สันทนาการ จัดกิจกรรม			
17	พื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง/ปศุสัตว์			
18	พื้นที่จอดรถประชาชนทั่วไป			
19	พื้นที่จอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน			
20	พื้นที่ประกอบศาสนกิจ			
21	พื้นที่/มุมเลี้ยงเด็กด้วยนมแม่ มุมเตรียมอาหารและนมเด็ก			
22	พื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้าให้คนพิการที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้			
23	พื้นที่ให้คำปรึกษา ประชุม ใต้สวนข้อขัดแย้ง			

ภาคผนวก 4

รายการตรวจสอบ 4 : การจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้

ข้อ	รายการ	แหล่งที่มา	ผู้ดูแล/จัดหา
1	การสื่อสาร – โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร วิทยุรับส่ง โทรโข่ง		
2	การขนส่ง – รถกระบะ รถพยาบาล รถฉุกเฉิน เรือ เปลสนาม		
3	ไฟและแสงสว่าง – เครื่องปั่นไฟ น้ำมัน ปลั๊ก สายพ่วงปลั๊กไฟ ไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟ		
4	เครื่องมือช่าง – ค้อน ตะปู ไขควง เลื่อย เลื่อยมชุด เชือก ไม้กระดาน		
5	เครื่องครัว - เตาแก๊ส หม้อหุงข้าว จานข้าว ช้อนส้อม กระทะ หม้อ นํ้ายาล้างจาน		
6	น้ำดื่ม น้ำใช้ – ภาชนะเก็บ ถังบรรจุนํ้า เครื่องกรองน้ำ สารส้มแกว่งน้ำ น้ำดื่มบรรจุขวด (สำรองอย่างน้อย 3 วัน) อุปกรณ์ต้มน้ำ สารคลอรีน		
7	เครื่องเรือนเครื่องใช้ – โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บของ รถเข็นใส่ของ		
8	ยาสามัญประจำบ้าน ยาแก้ปวด ยาแก้ท้องเสีย ยาสำหรับโรคทางเดินอาหาร		
9	อุปกรณ์ฉุกเฉิน – ถังดับเพลิง ชุดปฐมพยาบาล ยา		
10	พื้นที่นอน - เต้นท์ ผ้าใบกันฝน ผ้าใบกันห้อง		
11	เครื่องนอน - ที่นอน ผ้าห่ม เตียงผ้าใบ หมอน เสื้อ		
12	อาหาร – อาหารสด อาหารสำเร็จรูป (สำรองอย่างน้อย 3 วัน)		
13	การทำความสะอาด – ไม้กวาด ผ้าเช็ดตัว มีอบถูพื้น สบู่ นํ้ายาฆ่าเชื้อ		
14	ห้องสุขาเคลื่อนที่ ห้องสุขาคนพิการ ผู้สูงอายุ		
15	สุขอนามัย – ถุงขยะ ถังขยะ กระดาษชำระ สบู่ล้างมือ เป็นต้น		
16	ป้ายประชาสัมพันธ์ กระดานประชาสัมพันธ์		
17	ทางลาดเคลื่อนที่		
18	กรวยยาง ที่กัน ป้ายจราจร ไฟฉุกเฉิน		
19	อุปกรณ์สำนักงาน เช่น ปากกา สมุด แฟ้มเอกสาร กระดาน		
20	อื่นๆ ได้แก่		

ภาคผนวก 5

รายการตรวจสอบ 5 : ในกรณีเลือกพักอาศัยอยู่ในบ้านระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย

ข้อ	รายการตรวจสอบ	ทำแล้ว	ยังไม่ได้ทำ
1	วางแผนการใช้พื้นที่ และจัดเตรียมพื้นที่สำหรับสิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องยก/ย้าย		
2	ทำรายการสิ่งของที่ต้องเคลื่อนย้าย และจัดตามลำดับการเก็บของ/ย้ายของ		
3	ย้ายปลั๊กไฟและสวิตช์ไฟให้อยู่สูงกว่าระดับน้ำท่วมถึง ตัดกระแสไฟฟ้าภายในบ้าน		
4	ตรวจสอบบริเวณใต้ตู้ รongเท้า เสื้อผ้า เช็ดเท้า รื้อตู้ ช่องว่าง ซอกมุมต่าง ป้องกันไม่ให้สัตว์เลื้อยคลานที่มีพิษ เช่น งู ตะขาบ แมงป่อง ที่อาจหนีน้ำขึ้นมาอยู่ในบ้าน		
5	สำรองอาหาร เตรียมน้ำสะอาดสำหรับดื่มและอุปกรณ์ปรุงอาหารให้เพียงพอเพื่อการรับประทานอาหารที่สุกสะอาด		
6	ตรวจสอบรอบบริเวณบ้านว่าอยู่ใกล้ทางน้ำไหลหรือร่องน้ำหรือไม่ เพราะอาจเกิดดินถล่มโดยไม่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้า		
7	วางแผนสำหรับกรณีไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา หรือน้ำสะอาด		
8	วางแผนการใช้ห้องน้ำห้องส้วมและรักษาสุขอนามัยอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันโรคท้องร่วง โรคฉี่หนู อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ โรคตับอักเสบ ตาแดง และไข้เลือดออก		
9	ทำรั้วกันหรือเสริมความแข็งแรงของประตูหน้าต่างให้แข็งแรง		
10	จัดพื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยงให้เป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันสัตว์ป่วย		
11	กำชับคนในครอบครัวและเด็กๆ ให้หลีกเลี่ยงการเดินลุยน้ำในที่น้ำท่วม การลงเล่นน้ำ จับปลา พายเรือเข้าใกล้เสาไฟฟ้า เพราะอาจเกิดไฟฟ้าดูด หรือกระแสไฟฟ้าที่เหวี่ยงกรากอาจพัดฉกน้ำ		
12	บันทึกหมายเลขที่ติดต่อบุคคล เพื่อสื่อสารข่าวสารและขอความช่วยเหลือ และวางแผนหากกรณีมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยฉุกเฉินภายในบ้าน		
13	สังเกตสัญญาณเตือนภัย หรืออาจทำเครื่องมือวัดระดับน้ำในแม่น้ำ คลอง ใกล้บ้านให้เห็นชัด หากมีฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน ระดับน้ำในคลองเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ให้รีบอพยพออกจากพื้นที่ไปยังพื้นที่ปลอดภัยตามเส้นทางที่กำหนดในทันที		
14	ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือหัวหน้าคุ้ม เพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบว่ามีคนประสงค์จะพักพิงอยู่ที่บ้านถึงเมื่อไร		
15	ประเมินแผนการอยู่อาศัยในบ้านอย่างปลอดภัยเป็นระยะๆ รวมทั้งรับฟังข่าวสารจากทางการและติดตามสถานการณ์จากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้		

ภาคผนวก 6

รายการตรวจสอบ 6 : รายการตรวจสอบภารกิจจำเป็นก่อนการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

ข้อ	รายการตรวจสอบ	ทำแล้ว	ยังไม่ได้ทำ
1	มีข้อมูลประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชนที่จะอพยพ		
2	มีแผนการอพยพ		
3	มีสถานที่จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัย		
4	มีการจัดคณะกรรมการประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวและกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่าย และผู้รับผิดชอบเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน		
5	มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตในศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ (อาหาร โรงครัว ห้องพัก ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ชักผ้า ตากผ้า ห้องพยาบาล จุดทิ้งขยะ จุดเก็บของบรรเทาทุกข์ฯลฯ)		
6	มีการอำนวยความสะดวกคนพิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ เด็กเล็ก		
7	มีระเบียบกติกาในการใช้ศูนย์พักพิงชั่วคราว		
8	มีผู้รับผิดชอบในการรับผู้ประสบภัยเข้าศูนย์พักพิงฯ		
9	มีแบบฟอร์มลงทะเบียนผู้ประสบภัย		
10	มีการแยกประเภท/กลุ่มผู้ประสบภัย		
11	มีระบบการนำผู้ประสบภัยเข้าที่พักอย่างเป็นระบบ		
12	มีระบบประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูล/ข่าวสารแก่ผู้ประสบภัย		
13	มีระบบประเมินความต้องการประจำวันของผู้ประสบภัย		
14	มีแผนและผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับผู้ประสบภัย		
15	มีหมายเลขติดต่อ รายชื่อหน่วยงาน วิธีการ และผู้รับผิดชอบ ประสานงาน ความต้องการรับการสนับสนุนที่จำเป็นอย่างเป็นระบบ		
16	มีพื้นที่จอดรถและการลงทะเบียนยานพาหนะ		
17	มีพื้นที่สำหรับสัตว์และปศุสัตว์		
18	มีแผนสำหรับช่วยเหลือการอพยพกลับถิ่นฐานบ้านเรือน		
19	มีแผนการประกาศปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว		
20	มีแผนรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ		

แบบลงทะเบียนผู้ประสบภัยรายบุคคล

หมายเลข .....

รหัส พ = พิการ / ช = ชาย / ญ = หญิง / ดญ = เด็กหญิง / ดช = เด็กชาย / ส = สูงอายุ

ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

หมายเลขบัตรประชาชน/บัตรข้าราชการ/บัตรคนพิการ .....

โรคประจำตัว .....

ประวัติการแพ้อาหาร/แพ้ยา .....

ลักษณะความพิการ .....

ที่อยู่ .....

.....

หมายเลขโทรศัพท์ .....

ชื่อผู้ติดต่อกรณีเหตุฉุกเฉิน .....หมายเลขติดต่อกรณีฉุกเฉิน .....

วันที่เข้าศูนย์พักพิง .....วันที่ออกจากศูนย์พักพิง .....

ทรัพย์สินที่ติดตัวมาในศูนย์พักพิง

☐ รถยนต์ .....หมายเลขทะเบียน .....

สัตว์เลี้ยง .....

☐ เครื่องมือ/อุปกรณ์ทำกิน.....

☐ อื่นๆ .....

☐ ความต้องการพิเศษ .....

สำหรับเจ้าหน้าที่

โซนที่พัก /หมายเลข

ตัวอย่างการกรอกแบบลงทะเบียนผู้ป่วยรายบุคคล

หมายเลข ____พช001 (พิการชาย)____

รหัส พ = พิการ / ช = ชาย / ญ = หญิง / ดญ = เด็กหญิง / ดช = เด็กชาย / ส = สูงอายุ

ชื่อ นามสกุล.....นายเชียว สุขดี..... เพศ ....ชาย... อายุ ...50 ปี.....

หมายเลขบัตรประชาชน/บัตรข้าราชการ/บัตรคนพิการ .....0999000999.....

โรคประจำตัว .....ความดัน เบาหวาน.....

ประวัติการแพ้อาหาร/แพ้ยา .....ไม่มี.....

ลักษณะความพิการ .....โปลิโอ เดินไม่ได้.....

ที่อยู่ .....บ้านเลขที่ 37 หมู่ 4 ซอยโรงไม้ ต.สำเภา อ.สัตวา จ.สิงห์บุรี.....

หมายเลขโทรศัพท์ .....ไม่มี.....

ชื่อผู้ติดต่อกรณีเหตุฉุกเฉิน ...นางแดง สุขดี.....หมายเลขติดต่อฉุกเฉิน .....ไม่มี.....

วันที่เข้าศูนย์พักพิง .....10 ตุลาคม 2559..... วันที่ออกจากศูนย์พักพิง .....

ทรัพย์สินที่ติดตัวมาในศูนย์พักพิง

☐ รถยนต์ .....ไม่มี..... หมายเลขทะเบียน .....

สัตว์เลี้ยง .....ไม่มี.....

☐ เครื่องมือ/อุปกรณ์ทำกิน .....ไม่มี.....

☐ อื่นๆ .....ไม่มี.....

☐ ความต้องการพิเศษ .....ยาโรคประจำตัว.....

สำหรับเจ้าหน้าที่
กำหนดโซนที่พัก

โซนที่พัก /หมายเลข
ชั้นล่าง ติดห้องพยาบาล

รายการลงทะเบียนเป็นครอบครัว

รายการลงทะเบียนรายครอบครัว

หัวหน้าครอบครัว ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

สมาชิกในครอบครัวที่มาศูนย์พักพิงชั่วคราว

1. ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

หมายเลขลงทะเบียน .....

2. ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

หมายเลขลงทะเบียน .....

3. ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

หมายเลขลงทะเบียน .....

4. ชื่อ นามสกุล..... เพศ ..... อายุ .....

หมายเลขลงทะเบียน .....

ที่อยู่ .....

ชื่อผู้ติดต่อกรณีฉุกเฉิน .....หมายเลขติดต่อกรณีฉุกเฉิน .....

วันที่เข้าศูนย์พักพิง .....วันที่ออกจากศูนย์พักพิง .....

ทรัพย์สินที่ติดตัวมาในศูนย์พักพิง

รถยนต์ ..... หมายเลขทะเบียน.....

☐ สัตว์เลี้ยง .....

☐ เครื่องมือ/อุปกรณ์ทำกิน .....

☐ อื่นๆ .....

สำหรับเจ้าหน้าที่

โซนที่พัก /หมายเลข

ภาคผนวก 9

แบบบันทึกผู้ประสบภัยรายวัน

วันที่ _____ สถานที่ _____

ผู้รับผิดชอบประจำวัน _____

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล ผู้ประสบภัย	หมายเลข ติดต่อ	เพศ	อายุ	โรค ประจำตัว แพ้ยา/แพ้ อาหาร	หมายเหตุ

รวบรวมโดย _____

หมายเหตุ เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุแรกเกิดถึง 18 ปี

ตัวอย่างแบบรายงานประจำวันเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ชื่อศูนย์พักพิงชั่วคราว _____ ที่อยู่ _____

จำนวนผู้ประสบภัยทั้งหมด _____ คน

รายการแยกประเภทผู้ประสบภัย

ผู้ชาย _____ คน	ผู้หญิง _____ คน	หญิงมีครรภ์ _____ คน
เด็กชาย _____ คน	เด็กหญิง _____ คน	หญิงให้นมบุตร _____ คน
ผู้สูงอายุชาย _____ คน	ผู้สูงอายุหญิง _____ คน	เด็กทารก _____ คน
คนพิการชาย _____ คน	คนพิการหญิง _____ คน	
ประเภทความพิการ 1) ตา _____ คน 2) หู _____ คน 3) เคลื่อนไหว _____ คน		
ศาสนา 1) พุทธ _____ คน 2) อิสลาม _____ คน 3) คริสต์ _____ คน		
ความต้องการสนับสนุนสำหรับศูนย์พักพิง		
อาหาร		
น้ำดื่ม		
ยารักษาโรค		
เสื้อผ้า		
อุปกรณ์อื่นๆ		

ผู้รวบรวมข้อมูล _____

หัวหน้า/ผู้จัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว _____

เวลา _____

เอกสารอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2554). *คู่มือการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว*. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.
- กิจการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2555). *จุฬาสัมพันธ์ ฉบับที่ 6*. กรุงเทพฯ.
- คณะอนุกรรมการด้านคนพิการ และคณะกรรมการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา. (2555). *คนพิการกับการจัดการสถานการณ์ภัยพิบัติ*. ม.ป.ป.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2554). ภาพศูนย์พักพิงชั่วคราวมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/news/crime/111603> (สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)
- วารสารสภากาชาดไทย ปีที่ 28 ฉบับที่ 3. (2556). *สภาพที่พักในการจัดศูนย์อพยพตามการรับรู้ของเด็กและผู้ปกครองที่ประสบอุทกภัย* (หน้า 123-134). บริษัท จดทอง จำกัด: กรุงเทพฯ.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559). อุทกภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2554. เข้าถึงได้จาก http://wikivisually.com/lang-th/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%81%E0%B8%A0%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2_%E0%B8%9E.%E0%B8%A8._2554 (สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554). การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยน้ำท่วมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9540000129744> (สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)
- องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน. *แนวทางบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว*. กรุงเทพฯ
- Save the Children (Thailand) และ UNICEF (Thailand). *การคุ้มครองเด็กในภาวะภัยพิบัติ*. ม.ป.ป.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Benfield Hazard Research Centre/CARE Collaboration. (2005). *Checklist-Based Guide to Identifying Critical Environmental Considerations in Emergency Shelter Site Selection, Construction, Management and Decommissioning*. Sri Lanka.
- CBM. (2015). *Inclusive post-disaster reconstruction: Building back safe and accessible for all*.
- Mozambican Red Cross. (2013). *Community Shelter Guidelines: Accommodation Shelter in existing Building*.

คณะที่ปรึกษา

นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ศ.นพ.กระแส ชนะวงศ์	ประธานกรรมการบริหาร ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย
Mr. Hans Guttman	ผู้อำนวยการบริหาร ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

คณะผู้จัดทำ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

นายวิจารณ์ เหล่าธรรมยิ่งยง	ผู้อำนวยการ วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย วิทยาเขตปทุมธานี
นางสาวอรนุช ไล่อุ่นลูม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

นางสาวกฤติสรา ธนเพิ่มพร	ผู้ชำนาญการพิเศษพยาบาล 7
นางคณินิจ จันทรินทร์	ผู้ชำนาญการพิเศษพยาบาล 7

ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

ดร.พีรพันธ์ โตชีราภรณ์	หัวหน้าโครงการ/ผู้อำนวยการ
ดร.ปาริฉัตร ครองจันทร์	ที่ปรึกษาการจัดทำคู่มือการเลือกพื้นที่และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว
นางสาววิฐฐา วรรณทอง	ผู้จัดการโครงการ
นางสาวสุรีย์ สังข์เจริญ	ผู้ประสานงานฝ่ายธุรการอาวุโส
นายกรกช ฉ่ำกระมล	ผู้ช่วยโครงการ
นางสาวกิงกาญจน์ ชำนาญ	ผู้ช่วยด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

